

Aydınlık

Sayı: 21

Bütün dünya işçileri birleşiniz!

Mayıs 924 - 1340

Amele Sınıfı Cumhuriyet Hakkında Ne Düşünüyor?

1 Mayıs / Bir Mayısın Mahiyeti - İngiltere'de Çartizm Hareketi - Amerika'da Bir Mayıs - Sekiz Saat İş Sekiz Saat İstirahat Sekiz Saat Terbiye

Türkiye Emekçilerine: Şarka Çevir Yüzünü

Kara Cadının Tılsımı (Yarının Çocuklarına Masal)

1 Mayıs Münasebetiyle İşçi Arkadaşlara Baba Öğüdü

Hilafetin İlgası

Marksizm Ve Leninizm

Taş Kömürleri

Asar-ı Münteşire Sütunu: Türkçülüğün Esasları (Ziya Gökalp)

Medeniyet

Amele Sınıfı Cumhuriyet Hakkında Ne Düşünüyor?

Memleketimizin işçi sınıfı, halkçı inkılâbıyla, kendisi için mesut bir devrenin açılacağını ümid ediyordu. Bazıları bu hususta, büyük hayalata kapılmışlardı. Muhtelif sınıfların bir arada kaynaşması ve uzlaşmasıyla tahakkuk edeceğinden bahs olunan “ahenk-i içtimai” efsanesine inananlar çoktu.

Bu halet-i ruhiyeden bil-istifade, mağuş¹ mahiyette birçok teşkilat tecrübelerine girişildi. Bunlara ön ayak olanlar meyanında ittihatçılığı veya millîci gruplardan birine intisabıyla tanınmış simalar nazar-ı dikkate çarpıyordu. Alakadar işçiler, büyük bir hahişle bu yeni rehberlerin arkasından gittiler. Bu teşebbüsler içinde sınıf cidalî fikri unutulmuş gibi olmakla beraber, ameLenin seri bir tarzda muayyen merkezler etrafında toplanmasına yarayacaklarını düşünerek, onlara biz de müzaheret etmiştik.

Ameledeki itimad ve ümid, bundan on dört ay evvel inikad eden İzmir iktisad kongresi hengamlarında, had-ı azamîsine erişmişti. Memleketin dört bir tarafından gelen yüze karib işçi murahhası büyük bir şevk ile kongre mesaisine iştirak etmiş; ciddi bir tedkik mahsulü olan inkılabkâr ruhta bir layiha meydana çıkarmıştı.

Bu layihanın belli başlı maddeleri, amele hatiplerinin müdafaatı sayesinde, kongrenin heyet-i umumiyesine kabul ettirilebilmişti. Bunlar arasında: irad, sermaye ve miras üzerine müterakki vergiler tarhı, hususi inhisarlar yerine devlet inhisarının ikamesi, ticaret-i hariciyeye devlet inhisarının vaz'ı, derebeylik bakayası olan mütegalibe ve sergerdelere ait arazi ve emlakın müsaderesiyle fakir köylülere tevzi, vesait-i nakliye ve diğer büyük müessesatın devletleştirilmesi ilh. . . gibi iktisadî siyasetimize, içtimai inkılabı kolaylaştıracak bir istikamet vermeye matuf maddeler de mevcut idi. Hele iş saatlerinin tahdidi, asgari yevmiyelerin vasatı geçinme bahasına göre nisbiyeti, ücretli hafta tatili, gece işinin iki kat ödenmesi, kadın ve çocuk işinin himayesi, serbestçe sendikalar teşkil etmek ve grev ilan edebilmek haklarının mahfuziyeti, kaza tazminatı, teavün sandıkları, amele tekaüdü, işsizlik sigortaları, ve saire gibi bizzat amelenin maişet şartlarını ıslah edici maddeler, alkışlarla tasvib edilmişti. Bütün bu mevadı ihtiva eden bir mesai kanunu, ameLenin hukukunu, muhakemelerin himayesi altına koyacaktı.

İktisad kongresi mukarreratı millet tarafından izhar edilmiş temennilerden ibaret idi. Hükümet bunlardan münasip gördüklerini icabında nazar-ı dikkate alacaktı. Fakat çocukları müzakeratın verdiği heyecan içinde, bu temennilerin hemen tahakkuk edebileceğine zahip olmuşlardı. Amele murahhasları mütezayid bir faaliyet hevesiyle teşkilatlarına iltihak ettiler. Ve cemiyetler, ameLenin pek berbad olan vaziyetini ıslah etmeye, patronları mecbur etmek için icab eden istihzarat²a hemen koyuldular.

Kongreyi takip eden geçen seneki bir Mayıs'ta hükümetin gösterdiği haşin muamele, ameleyi tatlı rüyasından uyandıran bir soğuk düş tesiri icra etti. Yapılan veya yapılması muhtemel olan nümayişler vesilesiyle, bazı inkılâpçı işçilerin ve işçi sınıfı dostlarının zindanlara atılması, ameLenin halkçı [538] hükümetine karşı beslediği itimad hislerini sarstı.

¹ Karışık, saf olmayan.

² Hazırlıklar.

Bundan sonra ameleyi gittikçe derin bir sukut-ı hayale düşüren bir silsile-i vekayi, bütün ümidleri, bütün nikbinlikleri izale etti. Kuvvetini hissetmeye başlayan amele sınıfı çığnayan haklarını tanıtmak için, muhtelif sahalarda harekete gelmek ihtiyacını duymuştu. Patronların muhik amele metalibini kabul etmemekte teannüd³ ettikleri yerlerde, grevler ilanına mecburiyet hâsıl oldu. Yoksul kitlelerin, bir lokma ekmek için yaptıkları bir mücadelelere karşı hükümetin aldığı vaziyet çok şayan-ı dikkattir. İşçilerimizin, sınıflarına yabancı eşhas ve firkaların himayesinden medet ummak hususunda gösterdikleri gafleti izale eden bu vekayi, henüz gözleri açılmamış olanların mütenebbih⁴ olmaları için tadad etmeye lüzum görüyoruz:

1: Aydın şimendifercileri grevinde, hükümet İngiliz sermayedarlarına hak vererek grevcileri çalışmaya mecbur etti.

2: Rumeli şimendifercileri grevinde hükümet yine ecnebi kumpanyasının entrikalarına müsamaha ederek, [...] ile greve nihayet verilmesine delalet etti.

3: Bir hükümet müessesesi gibi idare olunan Anadolu şimendiferleri müdüriyeti, bugüne kadar, amelsine karşı huşunet⁵ ibrazından ve amele cemiyetlerini tazyik ve ihafeden bir an hali kalmadı.

5: Serbest sendikalar lehinde bulunan ve amele hukukunu koruyucu bir mesai kanunu hazırlayan iktisad vekili Mahmud Esat Bey istifaya mecbur edildi.

6: Hükümet, el altından bizzat teşkil ettirdiği amele birliğinin, yarın kendisinden gayrı bir sınıfın elinde kuvvetli bir silah olacağını sezdi. Ve bundan ürktü. Cemiyetler kanununu dar bir zihniyetle taksir ederek, birliği büsbütün ilga tehdidi altında, şimdilik mevcudiyet-i resmiesinden mahrum etti.

7: Belli başlı amele ve inkılab partileri mensuplarını vahi sebeplerle mahkemelere sevk etti. Bazı fedakâr amele rehberlerinin, bila-hüküm zindanlarda çürümesine göz yumdu.

8: Hükümetin nüfuz ve tesiri altında olmayan bütün işçi cemiyetleri gayr-ı kanunî bir tarzda sed ve fesh edildi.

9: En yüksek makamları işgal eden zevatın vaadlerine rağmen, bir seneden beri mevzu-ı bahs olan mesai ve sendika kanunları elan bugün meclise tevdi edilmemiştir.

* * *

Cumhuriyet idaresinden bekledikleriyle tezat teşkil eden bütün bu muameleler, işçi sınıfını manen ve maddeten, amele hareketleri tarihinde nas-mesbuk feci bir vaziyete ilka⁶ etti. Alın teriyle bir lokma ekmek parasını kazanan ve açlıkla tokluk arasında, ömür tüketen kardeşlerimizin teşkilatları, bugüne kadar, bu derecede perişan bir manzara arz etmemişlerdi.

Bu şeraitin mucib olduğu umumi yeisten münbais uyuşukluk içinde, işçilerimiz arasında, her şeye rağmen dürüst muhakeme yürütmek hassasını muhafaza etmiş kimseler mevcut olduğunu görmek bizi müteselli ediyor. İşçi karilerimizden aldığımız mektuplar, uzak ve yakın mazinin acı tecrübelerinden en muvafik derslerin istihraç edildiğini gösteriyor. Şuurlu

³ Tersini yapmak.

⁴ Uyarılmış, ders almış.

⁵ İnatçılık, kabalık, sertlik.

⁶ Koymak, bırakmak.

ve anlayışlı işçi arkadaşlarımız, amele sınıfının günü gününe maişet şartlarının ıslahı, umumi seviye itibarıyla yükselmesi ve sermayedarlık soygun ve boyunduruğundan temelli kurtuluşu işleri, bizzat ameleLenin kendi birlik kuvvetiyle tahakkuk ettirebileceği işler olduğu kanaatine bugün artık vasıl olmuşlardır. Ancak müşterek menfaatleri olanların birbirine yar olabileceğini ve sınıfına yabancı olanlardan kendisine hayır gelmeyeceğini, nihayet idrak edenlerin çoğalmasıyla amele hareketi bu defa yeni ve salim bir cereyana girmekte gecikmeyecektir.

Bize mektup gönderenlerden bazıları, bizim cumhuriyet hükümeti hakkındaki neşriyatımızı bile tenkid ediyorlar. Bunlar da, iktidar makamını ele almış olan sınıfın, inkılâbımızı amele ve yoksul sınıflar lehinde, cezri icraat ile derinleştirebileceğini farz etmek, fazla nikbinlik olduğu iddia olunuyor. Bu tenkid tamik edilmeye layıktır.

Muhabirlerimizin yürüttüğü muhakeme hulasaten şudur: amele meselesinin hallini ve içtimai inkılâbın husulünü yeni hükümet adamlarımızın hüsn-i niyetinden beklemek, bu gayelerden feragat etmekle müsavidir. Bu bir hüsn-i niyet meselesi değildir. Mütemadiyen onlara milletin selameti için yapılması icab eden şeyleri göstermekle, bir kaç şahsiyet ikna edilse, bile yine maksad elde edilemez. Zira bugün iktidarda bulunanlar, ameleLeninkilerden gayrı ve onlarınkine zıt muayyen menfaatlara malik bir sınıfın mümessilleridir. İslahatçılık yolunda, daima o menfaatlerin müdafaası zaruretiyle, kararsızlık göstermeye ve yarı yolda tevakkuf etmeye mahkûmdurlar. Nazari olarak kabul ettikleri prensipleri esasları, ameli icraata girişince, daima feda etmek mecburiyetinde kalacaklardır. Ve daima ortada yanan, hakları ihmal edilen zavallı zincirler olacaktır. Netice: amele için kendi işini kendi görmekten gayrı kurtuluş çaresi yoktur.

Filhakika biz mebdede henüz siyasi akideleri ve sınıfı vasıfları [539] tebellür etmemiş bazı mefkûreci rehberlerin istiklal mücadelemizi muvaffakiyetle başardıklarını ve kıymet ve ehemmiyeti gayr-ı kabil-i inkâr bir siyasi inkılâba delalet ettiklerini nazar-ı dikkate alarak, cumhuriyet ricalimize geniş bir kredi açmıştık. Silah şakırtıları nihayete erdikten sonra, elde ettiğimiz siyasi istiklalın idamesi, Avrupa ve Amerika sermayedarlığına karşı iktisadi azadlığımızın teminine vabeste olduğu, beynelmilel münasebatı takip eden herkes için aşikâr bir keyfiyet idi. Bizim gibi ahaliyi yoksul ve orta hallilerden mürekkep bir memleketin ecnebi sermayedarlarının istismar ve tahakkümünden masun kalması, ancak milletin kahir ekseriyetini teşkil eden işçi ve köylü sınıflarından kuvvet alan, müşterek tasarrufa müstenid iktisadi teşekküllerle kabil olabileceğini ileri sürüyor ve yazılarımızda, bu istikamette inkılâbımızı derinleştirmesini hükümetimizden temenni ediyorduk. Bu suretle mukadderatımıza hâkim olanlara, bizi selamete isal edecek en kestirme yolu gösterdiğimiz kanaatindeyiz. Halk fırkasında toplanmış olanların sınıfı mahiyetlerine nazaran bu tarihi zarureti idrak etmelerine pek az ihtimal var idi. Biz bilhassa beynelmilel şeraitin tazyiki altında, bazı cezri tedbirlere müracaat lüzumu hissedileceğini imkân dâhilinde görmüştük. Vekayi bunun da varid olmadığını isbat etti.

Bugün artık bu vadide, velev sathi olsun, hiç bir teşebbüste bulunulmayacağı, sarahaten tahakkuk etmiştir. Halk fırkasının içtimai temeli, bu yola girilmesine manidir.

Bu temel hangisidir? Cumhuriyet hükümeti milletin hangi tabakalarından kuvvet alıyor?

Vaziyet biraz dikkatle tahlil edilecek olursa görülür ki milletvekillerinin ekseriyeti küçük burjuvazi (esnaf, sanatkâr, küçük memur, kaza ve nahiye zenginleri ilh. . .) ailelerine mensuptur. Birçoğu askeri mekteplerden neşet etmiştir. Bunların hepsini tahrik eden zemberek, memleketin iktisadi inkişafında mühim bir amil olmak, büyük sermayedar mevkiine yükselmek hırısıdır. Bir kelime ile bugünkü hâkim sınıf sermayedarlık âleminde tarihi bir rol oynamaya kendisini namzed addeden Anadolu'nun mutavassıt zenginlerinden ve bunlarla teşrik-i mesai eden münevverlerden tereküb etmektedir. Bu sınıf tabiatıyla amele hareketlerini hoş göremez.

Mütarekeden beri halkçılara muhalefet eden ittihatçılar, meşrutiyetin ilanı sıralarında, aynı vaziyette ve aynı temayülde idiler. Bugün ise eski ittihatçılık namına hareket edenler, memleketin felaket ve sefaleti bahasına, gayelerine vasıl olan, yüksek maliyûn ve tüccar meyanında ve alel-umum büyük işlerde hak-ı kelama malik bulunan şahsiyetlerdir. Bu büyük burjuvazi mümessillerinin menfaati, muvakkaten memlekete hâkim olanların menafiiyle tearuz⁷ etmektedir. İki taraf da ameleyi, siyasi amalane alet etmek için, kendi tarafına çekmeye uğraşmaktadır. Fakat yarın işler inkişaf etmeye başlayınca menfaatlerin münasip bir tarzda taksimi çareleri bulunacağından aralarındaki zıddiyet zail olacak. Her ikisi müttefikten ameleden yüz çevirecektir.

* * *

Siyasi cereyanlarımızın iç yüzü böyle olmakla beraber, muhtelif safahatı gözümüzün önünde inkişaf eden burjuva inkılâbının henüz nihayete ermediğini de unutmamak lazımdır. Memleketimizde derebeylik bakayası olan ananelere, temayüllere ve müesseselere, elan yer yer mebzulen tesadüf olunmaktadır. Bunlar iktisadi seviyemizin süratle yükselmesine ve amele sınıfının serbestçe taazuvuna engel oluyorlar. Bu vadide yolumuzun tesviye edilmesi, amele için hayati bir ehemmiyeti haizdir. Maziye esir olmaktan bizi kurtarmak ve asri ihtiyaçlarla kabil-i telif olmayan idare şekillerini silip süpürmek işini cumhuriyet parti'si deruhde etmiş bulunuyor. Sınıfı mahiyeti icabı bu parti bu nevi icraatta tereddüd etmeye, ileri geri gitmeye, muztar⁸ kalmadıkça cezri kararlar almamaya mütemayildir. Bu tereddüdlere izale etmek, cumhuriyet hükümetini ileri atılmaya teşci ve icbar etmek, bulunduğumuz devirde, amele sınıfının ihmal edilemeyecek bir vazifesidir.

Mesela son zamanlar millet meclisi hilafeti ilga, Osman hanedanını memleketten tard ve dini, devlet işlerine müdahaleden men etti. Bunlar inkılab nokta-i nazarından, muhassenatı takdir edilemeyecek derecede mühim ve velud tedbirlerdir. Fakat maatteessüf memleketimizde henüz siyasiyat üzerinde icra-yı tesir edecek kuvvetli bir amele ve inkılab partisi vücud bulmadığı için, halkçılar bu teşebbüslerinde, yalnız mürteciler ve muhafazakârlarla karşılaştılar. Kararsızlıkları icabı muarızlarının hücumlarından tahaffuz endişesiyle, müsaadekarlık gösterdiler. Bu geniş inkılâba, "hilafet, millet ve cumhuriyet mefhumunda mündemiçtir." Gibi yarın mürtecilerin su-i istimal edebileceği iltibas⁹lı bir şekil verdiler. Eğer sözlerini işittirecek mevkide bir inkılâpçı teşkilat mevcut olsaydı, muhakkak mücadele eder, kuvvetli basar, bu uzlaşıcılığın önüne geçer; manası sarih formüller kabul ettirirdi.

⁷ İki kişi arasındaki zıddiyet, çatışma.

⁸ Zorlanmış, mecnur kalmış.

⁹ Karışıklık, yanlışlık, şüphe, tereddüt.

Bugün cumhuriyet partisi'ne muhalefet edenler, ecnebi sermayesiyle ve mahafil-i maliye ile olan alaka ve temasları – yani sınıf menfaatleri sevkiyle, inkılâbın yıktığı bütün müessesata: hilafet ve saltanata ve irtica programının ekser metalibine taraftar olmak mecburiyetinde kalmışlardır. Bu itibarla mazinin mezalim ve fecaine avdet kaydında [540] olmayan amele sınıfı – yarın iki partinin birleşeceğini bilmekle beraber – muhafazakârların her türlü tecavüzlerine karşı cumhuriyeti müdafaaya hazır olduğunu ilan etmelidir.

Buna mukabil menfaatlerini serbestçe müdafaayı mümkün kılacak kanunlar tedvin etmesini cumhuriyetten beklemek de amelenin hakkıdır. İktisadi vaziyetimiz üzerinde amel olmaya muvaffak oluncaya kadar, daha uzun müddetler, halk fırkası, ecnebi sermayesine karşı tahdidkâr bir “himayeci” siyaset takip etmeye lüzum görecektir. Bu müddet zarfında, eğer amele mütesanid bir kitle halinde kendisini göstermeye muvaffak olursa, makamat-ı resmiye iş hakkını sıyanet eder gibi görünmek lüzumunu hissedeceklerdir.

Bu arızî şeraitten bil-istifade, bir an evvel meclise mükemmel bir mesai kanunu kabul ettirmenin yolunu bulmalıdır. Bu kanun, sermayedarlık usulleriyle idare olunan medeni memleketlerde, amelenin elde ettiği tekmil hukuku, Türk işçilerine bahş etmelidir. İşçi teşkilatları önümüzdeki bir Mayıs vesilesiyle harekete gelmeli, mesai kanunu yapılırken, İzmir iktisad kongresinde kabul edilen esaslardan inhiraf edilmesine tahammül edilmeyeceğini, yapılacak içtimalar ve mitinglerin mukarreratıyla, alakadar makamlara iblağ eylemelidir. Ancak bizzat işçilerin tazyikiyledir ki, mesai kanunu, göz boyamak kabilinden, faydasız vesika olmaktan kurtulacaktır. Önümüzdeki sene zarfında herhalde bir mesai kanunu yapılacaktır. Bütün mesele bunun bihakkın iş hakkını koruyacak mevadı ihtiva etmesindedir. İktisad kongresine kabul ettirilen layiha, bunların en can alacak meseile müteallik olanlarını cem etmiştir. Bunun üzerinde işlenmesi hususunda şiddetle ısrar etmek lazımdır.

O halde Türk işçisinin bu seneki bir Mayıs'a ait diledikleri iki maddede hülasa edilebilir:

1: amele lehinde ciddi bir mesai kanunu.

2: cemiyetler kanununa sendikalarla sendika birliklerinin serbestçe teşkil edilebileceğine ait bir madde ilavesi.

Bir Mayıs günü, memleketin her tarafında işçi arkadaşlarımız bu basit dileklerini, gür sesleriyle hükümete işittirmeli; ve arzularını is'af ettirinceye kadar, her fırsatta müttehiden harekete gelmeye ahd etmelidir.

Maçka 22 Nisan 924

Doktor Şefik Hüsnü

[resim var]

Resim altı: sermaye, işçilerin çalınmış hakkı, emilmiş kanıdır.

1 Mayıs

Bir Mayıs'ın Mahiyeti:

1 Mayıs; menfaatleri, dost ve düşmanları müşterek olan bütün dünya işçilerinin, gasb edilen haklarını her günden daha ziyade kuvvet ve şiddetle, isteyebilmek için muazzam kitlevi tezahürlerin yapıldığı tarihi bir gündür. Patronlar ve sermayedarlar acz ve zulmü karşısında işçi hak ve kuvvetinin azametini meydana çıkaran umumi tatil-i eşgal hareketleri gibi 1 Mayıs nümayişleri de bize gösteriyor ki, beynelmilel işçiler birliği, amele tesanüdü, amele kuvveti, boş bir kelimedenden ibaret değildir. Ve şimdiye kadar cemiyet-i beşeriyeyi idare eden dini, içtimai, siyasi, bütün esasların muvaffak olamadığı ve olamayacağı neticeyi, beşer birliğini, umumi ve devamlı sulh ve saadeti, ancak işçilerin tesis edecekleri iş medeniyeti temin edecektir.

1 Mayıs, bilhassa memleketimizde umumiyetle pek yanlış anlaşıldığı gibi – işçilere mahsus alelade bir bayram ve eğlence günü değildir. Burjuva bayramlarında, demir ve petrol kralları, borsa bazerganları, harp ve sulh zenginleri; karanlık maden ocaklarında, müteaffin¹⁰ fabrikalarda, yakıcı güneş altında, [541] bataklıklarda inleyen milyonlarca esir işçinin kan ve terini hodbin adi ihtirasları için bol bol sarf etmekte hayvanî bir zevk duyarlar.

Fakat 1 Mayıs işçi bayramı, bunlardan büsbütün başka mahiyettedir. Amele sınıfı, her günkü işin yıprattığı, ezdiği yorgun vücudunu az çok dinlendirecek istirahat günlerine maliktir. 1 Mayıs amele sınıfı için bir atalet, istirahat, zevk ve eğlence fırsatı değil, bilakis şedid bir faaliyet, mücadele hatta bazen muharebe günü olmuştur. . Amele sınıfının tarihi bize gösteriyor ki işçi sınıfı bir Mayıs'ta asla istirahati tanımamıştır. 1 Mayıs, şuurlu amele sınıfının en az dinlendiği, en az eğlendiği ve bütün küçük hodbini düşünce ve hislerden ncrd[*tecerrüd olmalı*] ederek tehlikelere bile bile atıldığı ve pek çok kurbanlar verdiği bir gündür. 1 Mayıs'ta, eski ve yeni dünyanın bütün memleketlerinde, bütün şehirlerinde kapitalist hükümeti ordularının süngüleri ve tüfekleri yaşamak hakkını istemek için ayaklanan ve tek cephe teşkil eden işçi sınıfına doğru çevirilir.

Bir asırlık bir tarihe malik bulunan 1 Mayıs tezahürlerinin ve kurbanlarının listesi pek uzundur. Ben burada yalnız esaslı safhalarını, büyük vekayii hatırlatmakla iktifa edeceğim.

* * *

İngiltere'de Çartizm Hareketi:

Sekiz saatlik iş günü, 1 Mayıs tatil-i eşgal ve nümayiş hareketlerinde, işçi kitlelerinin ileri sürdükleri en mühim talep, etrafında toplandıkları en cazip şiar olmuştur.

1 Mayıs'ın hakiki menşei aranırsa, 1886 Amerika 1 Mayıs hareketine değil, beşiği İngiltere'de, (Çartizm) hareketinin en yüksek derecesini bulduğu 1834 tarihine çıkmak lazımdır.

Napolyon'un ablukası neticesi işçilerin vaziyetinin gayr-ı kabil-i tahammül bir hale gelmesi ve aynı zamanda (robert oven) gibi hayalperest sosyalistlerin, sekiz saatlik iş günü ve cemiyetin adil esaslar üzerine yeniden teşkil ve tanzimi hakkındaki şiddetli propagandaları

¹⁰ Kokan, çürüyüp bozulan.

neticesi amele sınıfında o kadar büyük bir uyanıklık hareketi baş göstermiştir ki, bir kaç hafta zarfında yarım milyon işçi teşkilat altına girmiş, ekseriya büyük bir dikkat ve ihtimamla tertib ve tanzim edilen büyük grevler yekdiğerini takip etmiştir.

1834 hareketinin müşevvik ve mürettiplerine bu şekil faaliyetini kabul ettiren saik; hükümetin rica ve niyazlarla amele metalibini is'af etmeyeceği ve ancak umumi tatil-i eşgal hareketi ile işçilerin hayat şartlarının düzeleceği kanaati olmuştur. Fakat maalesef tertib edilen azim nümayişler, hükümet kuvvetine dayanan patronların galibiyeti ile akim kalmıştır.

1834 Çartizm hareketi, amele sınıfının; evvelden tayin ve tesbit ettiği bir neticeyi, sekiz saatlik iş gününü elde etmek için uzun ve metodik hazırlıklardan sonra muntazam bir plan dairesinde yaptığı ilk büyük harekettir. Bu hareketi, muvaffakiyetsizliğine göre hüküm ve takdir etmek doğru değildir. İngiltere'de işçilerin günde 16 saat çalıştıkları, yalnız iki buçuk pens gündelik aldıkları, mahzenlerde yaşadıkları ve sermayenin tahakkümü bugün bizim tüyelerimizi ürpertecek derecede feci bir derecede olduğu bir dvde[*devirde olmalı*], Fransız işçilerinin ancak bir asır sonra elde edebildikleri bir şey[i] ta o zaman talep etmek büyük bir idrak, cesaret ve kuvvet eseri değil midir?

Amerika'da Bir Mayıs:

Çartizm'in mağlubiyetinden takriben yarım asır sonra, iş saatlerinin azalması için ilk büyük teşebbüs, müttehede-i Amerika işçileri tarafından yapılmıştır. Parlmentolara, hükümete müracaatların sulhperverâne teşebbüsatin hiç bir müsbet netice vermemesi; 1886'da Amerika ve (1889) da bütün dünya proletaryasını, (Çartizm) hareketi şeklinde müşterek ve umumi bir hareket tertib ve tanzimine sevk etmişti.

1884'te (Şikago) da toplanan (tred unyon) kongresi 8 saatlik iş gününü patronlara kabul ettirmek için, azim kitleler halinde nümayişlerde bulunmak esasını kabul etti. Bütün amele cemiyetleri bu hareketleri büyük bir sa'y ve ihtimam ile hazırladılar ve bütün büyük şehirlerde işçiler şu (şiarlar) la mücadele sahnesine atıldılar:

Sekiz Saat İş

Sekiz Saat İstirahat

Sekiz Saat terbiye

Aynı günde (125,000), bir ay sonra da(200,000) amele bu hakkı kazandı. On iki veya on altı saat çalışan diğer amele işleri de dokuz on saate indirildi. Bu suretle işçilerin kurtuldukları fazla iş saatlerinin miktarı 3 milyon kadar tahmin ediliyor. . . Ve on binlerce işsiz bu sayede kendine iş bulmuştur. Fakat maalesef hükümetin tazyiki pek müthiş oldu. Ve, en adi ve küçük sebep ve bahanelerle, bilhassa hareketin merkezi, ruhu olan Şikago'da işçilere karşı pek hunharâne bir surette hareket etti. [542] İşçi tarihi, Şikago'nun sekiz kurbanının mukaddes hatırasını büyük bir hürmetle yâd ediyor.

İki senelik bir sükûn ve intizar devresinden sonra (Amerika iş federasyonu) etrafında toplanan işçiler sekiz saatin tamimi için mücadeleye tekrar başladılar. Ve bu hareket, pek hayırlı neticeler verdi.

Bu suretle yalnız kendi vasıta ve kuvvetleriyle sekiz saatlik iş gününü almaya muvaffak olan Amerika işçileri bütün dünya işçi sınıfına, bu yeni silahı, pek mahirane ve iyi bir surette kullandığı takdirde nelere muvaffak olacağını gösterdi.

Bir Mayıs ve Enternasyonal:

Ve nihayet (1889) sosyalist enternasyonal kongresinde, sekiz saatlik iş gününün temini için beynelmilel bir nümayiş hareketi icrası ve esası şu suretle kabul eyledi.

“muayyen bir günde, beynelmilel bir nümayiş tertib ve tanzim edilecektir, o suretle ki, aynı zamanda bütün memleketlerin bütün şehirlerinde, kararlaştırılan günde işçiler, kuva-yı umumiye, iş gününü kanunî bir surette sekiz saate indirmeye ve Paris enternasyonal kongresinin diğer kararlarını tatbik mecbur etsinler.

Böyle bir nümayişin 1890 Mayıs’ında icrası (amerikan mesai federasyonu) nun 1888 [...] kongresinde kararlaştırılmış olduğundan, bu tarih beynelmilel nümayiş günü için kabul edilmiştir.

Muhtelif memleket işçileri bu nümayiş, memleketlerinin hususi vaziyetlerinin icab ettirdiği şerait dâhilinde yapacaklardır. .”

Bu nümayişin her sene tekrar edilmesi esası ise (1891) Brüksel enternasyonal kongresinde kabul edilmiştir.

Fransa’da İlk 1 Mayıs

Fransa’da ilk 1890 nümayişinde büyük bir korku içinde kalan hükümet, Paris şehrinde mühim bir askeri kuvvet toplamış; nümayişten evvel birçok amele rehberlerini tevkif etmiş, bütün içtimai mahallerini kapatmıştı. Hâlbuki bütün bu telaş ve endişeler beyhude idi. Çünkü az çok tereddüd ve tezebzüb içinde bulunan ve kâfi derecede tesanüde ve sınıf şuuruna malik olmayan işçiler lüzumu kadar kuvvet ve azametle kendilerini gösterememişlerdi. Ve murahhasları vasıtasıyla hükümet makamlarına metalib listeleri vermişlerdir. Bununla beraber, muhtelif şehirlerde (30 – 40) bin amele toplayan cemaatler teşekkül etmiş, birçok sanayi-i madeniye merkezlerinde tatil-i eşgal umumi bir şekil almıştır.

Viyen’de Bir İstimlâk

Liyon şehrinin yanındaki (viyen) kasabasında sanayi-i nesciye amelesi, 1 Mayıs bayramını, bir fabrikaya vaz-ı yed suretiyle pek şanlı ve mutantan bir surette tesid etmişlerdir. Büyük bir merasimle, bizzat dokudukları bir top çuhayı almışlar ve – telgrafla civar şehirlerden alel-acele getirilen asker ve jandarma kuvvetlerinin kendilerine ateş edeceklerini ve ihtimal öldüreceklerini bildikleri halde – 300 metre uzunluğunda olan bir kumaşı, büyük bir sükûn içinde, kendileri ve sefalet kardeşleri arasında taksim etmişlerdir. (viyen) işçileri biliyorlardı ki, sermayedarlar tarafından gasb edilen hakiki mülk-i müşterek olan fabrikaya vaz-ı yedleri hareketini beynelmilel proletarya pek çabuk unutmayacaktır. Onları bile bile tehlikeye atıran saik, hiç şüphesiz müşterek kurtuluş gayesinin tahakkuku arzusundan başka bir şey değildi.

Bir fabrikanın işçileri tarafından işgali, beşeriyetin tarihinde çok mühim bir vaka olarak kayd edilmiştir. Fil-hakika bu, en ibtidai ve basit bir şekilde, hakiki bir sosyalist istimlâkinden, bir içtimai inkılab hareketinden başka bir şey değildi.

Formi Faciası

Fakat ertesini sene 1891’de, 1 Mayıs sükûn içinde ve hadisesiz geçmemiştir. Fransa hükümetinin rus çarlığına resmen bağlandığı bu meşum senede (formi) kasabasında, amele kanı aktı. . . Patronlar 1 Mayıs’tan bir kaç gün evvel, vaatler ve tehditlerle amele kuvvetlerini ayırmaya çalışmışlardı. Fakat muvaffak olamayınca, açıktan açığa vahşi bir tedhiş hareketine başladılar. 1 Mayıs’ta dar-üs-sinaaların açık olacağını ve ameleLenin çalışacağı[nı] ilan ettiler. . İşçilere karşı müşterek ve mütesanid bir surette hareket ve bu husus için yekdiğerine yardım edeceklerine dair taahhüd altına girdiler.

Patronların bu taahhüd ve tehditlerine karşı amele şu cümlelerle nihayet bulan bir beyanname ile cevap verdiler:

“patronlar; bütün işçiler beyler gibi muamele görüyorlar, vaziyetlerinden şikâyet etmeye hakları yoktur, demek cesaretinde bulunuyorlar.

Harekete geldiler, çünkü iktidarın, ellerinden kaçmak üzere olduğunu hissediyorlar. . .

Onlara birliğimizi isbat etmek lazımdır.

Onlara karşı nefretimizi hissettirmek lazımdır.

Onlara göstermeliyiz ki, biz dünyanın mesut insanları değiliz.

[543]

Bunu onlara isbat etmek için 1891 senesi 1 Mayıs’ını, birlik, sükûn ve vakar içinde tes’id etmeliyiz.”

Fakat ameleLenin bu muattal ve vaKarlı vaziyet ve hareketi, patronların dar fikirleri, hodbin kalpleri üzerinde icra-yı tesir etmedi. Hükümet kuvvetine müracaat ettiler. (şabus) un kumandası altında bulunan askeri kuvvet başında, (çiçeklenmiş Mayıs) şarkısını söyleyen 18 yaşında genç bir kız olduğu halde sükûn ve neşe içinde ilerleyen 300 kişilik silahsız bir cemaat üzerine ateş açtı. Kadınlar, ihtiyarlar, memedeki çocuklar. . . Sokağa serildi.

Kumandan şabus ve arkadaşları, hükümet tarafından taltif edilirken, 1 Mayıs’ı, nutuklarıyla, yazılılarıyla hazırlayan amele rehberlerinin hapse mahkûm edilmeleri memlekette hükümete karşı derin bir kin ve nefret hissi uyandırdı. (lafarg) ve diğer mahkûm olanlar büyük bir ekseriyetle mebus intihab edildiler.

Az bir zaman sonra 1892’de hâkimlerden birinin evi berhava edildi. Bu, anarşist (varaşol) ün eseri idi.

Hükümetin ve patronların tecavüz ve taarruzları neticesi amele kanı akmıştı. Bu ezilen, çiğnenen, katl-i am edilen cemaatten; bu katl-i amin müsebbiplerine karşı vahşi bir kin ve gazab ve his-i intikam besleyen insanlar çıktı. Anarşist hareketi şiddetlendi ve su-i kasd hadiseleri birbirini takip etti. Nihayet (1894) de reis-i cumhur (karno) meşhur (kazeryo) nun bıçağı altında can verdi. Kan kanı davet etti. Formi 1891 – liyon 1894 . . . hiç şüphesiz bu iki tarih, iki şehir arasında sebep ve netice münasebeti vardır.

Sükûn ve Tevakkuf Devresi:

Bu intikam haykıran kanlı 1 Mayıs'tan sonra, sene be sene, 1 Mayıs ehemmiyetini kaybetti, mahiyetini değiştirdi. Burjuvazi, hain sosyal demokratların yardımıyla, 1 Mayıs'ı adi bir eğlence, bayram günü haline koymaya muvaffak oldu. Bazı şehirlerde ameleler, metalib listelerini belediye ve hükümet makamlarına vermekte devam ettiler. . . Fakat yapılan tezahürlerde, eski ruh ve heyecan, eski kuvvet ve azametten eser kalmamıştı.

Hakiki sınıf mücadelesini bir tarafa bırakarak, parlmentarizm batağına gittikçe fazla saplanan sosyalist partileri, amele sınıfından uzaklaşarak nezaret koltuklarına koşan amele rehberleri, amele kitleleri üzerindeki nüfuzlarını her gün biraz daha kaybediyorlardı.

Fakat Fransa'da 1900 tarihinde kat'i bir surette teşekkül eden (mesai-i müttehede-i umumiyesi) "işçileri kurtaracak yalnız kendileridir" esasını kabul ederek, amele hareketini yeniden canlandırmaya, ona eski kuvvet ve şiddetini, ruh ve heyecanını vermeye başladı.

Hareket Yeniden Canlanıyor:

Sekiz saatlik iş günü ve diğer amele metalibinin hükümet ve parlmento makamlarına müracaatlarıyla, rica ve niyazlarla elde edilemeyeceği kanaati tekrar galip gelmeye başladı. Bu yeni kanaat, teşkilatın gazetesi, neşriyatı vasıtasıyla, şu düsturlarla, tamim edilmeye çalışılıyordu:

"Amerikalıları taklid edelim! Sekiz saatlik iş gününü istiyor muyuz? Eğer istiyorsak onu zorla kabul ettirelim. 1886'da sekiz saatlik iş gününü pek çabuk kazandıran taktik (tarz-ı hareket) daima mükemmel, kabil-i tatbik ve hatta yegane müessir olandır. Lazım olan, istemek ve hareket etmektir. Amerika işçileri bize yol gösterdiler. Onların izleri üzerinden yürümeyi bilelim. şüphesiz sekiz saatlik iş günü bir gaye değildir, bir merhaledir. Bunu geçelim. . ."

1904 (burj) kongresinde, 8 saat meselesi hakkında çok hararetle münakaşalar olmuş ve en nihayet bu karar kabul edilmiştir:

"komisyona iki faaliyet şekil ve usulü tasavvur ve teklif edilmiştir; birincisi istiyor ki; kongre bir kanun projesi hazırlasın, hükümetin nazar-ı tedkik ve tasvibine arz etsin ve aynı zamanda bu ıslahatın işçilerin büyük bir ekseriyeti tarafından istendiğini göstermek için umumi içtimalar tertib etsin. .

Diğerisi ise; hükümetten uzak kalmayı, hasımlarımız üzerine mümkün olan her tazyiki icra ve elimizde bulunan bütün vasıtalarla onları matlabımızı kabule icbar etmeyi tavsiye eyliyor.

Komasyon, üç muhalif reye karşı ittifak ile ikinci usulü kabul etti. Ve o fikirdedir ki mazinin hataları kafi derecede devam etmiştir. (platonik) icraatı, metalibimizi kabul ettirmeye muktedir daha müessir bir faaliyet takip etmelidir.

Komasyon kongreden istiyor ki 1 Mayıs 1905'te bütün Fransa'da azim nümayişler tertib edilsin, fikirleri hazırlamak için hararetle bir propaganda faaliyetinde bulunulsun; o suretle ki hiç bir amele sekiz saatten fazla çalışmaya razı olmasın ve alakadar teşkilatlar tarafından tayin ve tesbit edilen asgari [544] ücretten aşağı gündelik kabul etmesin. . ."

Fil-hakika 1906 Mayıs tezahürü harikulade parlak ve heyecanlı olmuştur. . . Yalnız Paris'te (150,000) amele nümayişe iştirak etti. . Bütün burjuvazi müthiş korku ve heyecan saatleri geçirdi. Yine jandarmalar, askerler sokakları doldurdular. Sanayi ve ticaret adamları,

sanki büyük bir ihtilalin arifesinde imişler gibi, m'azelrynn[mağazalarının olmalı] kapaklarını kapıyorlar ve mahzenlerini zahirelerle dolduruyorlardı. Fakat patronları titreten bu 1 Mayıs sükûn içinde hemen hemen hiç bir hadisesiz cereyan etmiştir.

Cihan Harbinde ve Sonra:

Sonra, 1914 kıtal-i umumîsine kadar ve bunun devamı müddetince 1 Mayıs tezahürleri pek sönük ve ruhsuz olmuştur. Burjuvaziye satılmış yalancı sosyalistlerin elinde kalan, ittifak-ı mukaddesin kurbanı olan amele kuvvetleri, rehbersiz, dağınık, teşkilatsız bir halde hiç bir mevcudiyet gösterememişlerdir.

Fakat mütareke senesindeki 1 Mayıs'ta burjuvazi müthiş korkulu saatler geçirmiştir. Beş senelik cehennem hayatından kurtulan, henüz terhis edilen işçi kitleleri; kurbanı oldukları cinayet ve rezaletlerin müsebbiplerine karşı kalplerinde büyük bir hiddet ve nefret, derin bir kin intikam hisleri besliyorlardı. Ve hükümetlerin mevkileri fena halde zayıflamıştı. O derecedeki, 8 saatlik iş günü kabul etmek mecburiyetini hissetmişlerdi. Bunun içindir ki 1919 1 Mayıs nümayişi o zaman bütün cihanda mevcut olan ihtilal vaziyeti dolayısıyla, içtimai inkılab hareketinin başlangıcını teşkil etmesi pek mümkün iken, geniş işçi kitlelerinin iştirakine rağmen, mücadelecî bir şekil ve mahiyet almamıştır. Mamafih تنها ve sükutî Paris şehri üzerine ihtilal kâbusu çökmüştü. Ve evlerine kapanan burjuvalar, ancak akşamüstü, ağızdan ağza hiç bir mühim vaka olmadığını öğrendikleri zaman müsterih olabilmişlerdir.

Bugünkü Vaziyet:

Fakat gitgide, hain rehberlerin manevra ve entrikaları neticesi amele sınıfının tesanüdü bozulmuş, işçiler arasında ayrılık hareketleri baş göstermiş, yapılan grevler ekseriyetle muvaffakiyetle neticelenmemiş, diğer cihetten burjuva hükümetleri kendilerini toplamışlar, kökünden sarsılan mevkilerini kuvvetlendirmişlerdir. İrtica kuvvetleri muhtelif maskeler altında, (Faşizm) şeklinde bilhassa İtalya, Almanya, İspanya, Bulgaristan, amele ve yoksul halk kitlelerinin şuurulu rehberlerini, mücadele teşkilatlarını imha etmek için en şeni vasıtaları kullanmaktan asla çekinmemektedirler. Ve beynelmilel burjuvazi, inkılab tehlikesi karşısında zayıf ve istinadsız olduğu bir zamanda vermeye mecbur olduğu bütün hakları – başta sekiz saatlik iş günü olduğu halde – tekrar geri almaya çalışıyor.

Amele sınıfının ve yoksul halk kitlelerinin sefalet ve esareti azalmış değildir. Ve bugün, cemiyet-i akvama ve Vaşington tahdid teslihat konferansı!.. ne rağmen harp tehlikesi 1914'ten daha [...]

(Versay) sulhundan beş sene sonra cihan eskisinden daha fecî bir tezebzüb ve herc merc içinde yuvarlanıyor. . Bütün milletler, çalışan halk kitleleri daha derin bir esaret ve sefalet zinciri altında kıvrınıyor, siyasi istiklallerini kazanan ve kazanmak üzere bulunan mazlum şark milletleri her zamankinden ziyade emperyalizm tehdidi altındadır. Burjuva demokrasisinin temin ettiği nisbî ve şeklî haklar ve hürriyetler bile ayaklar altında çiğneniyor. . İstikbal o kadar karanlık, bütün medeniyet o kadar derin bir uçuruma doğru gidiyor ki, insan hakiki medeniyetin ve sulh-ı âlemin samimi müdafii olan ilk pro[le]tarya devletinin hala yaşadığını unutsa, şurada burada parlayan inkılab ateşlerini görmese, beşeriyetin istikbalinden, kurtuluşundan tamamıyla ümidini kesecek. . .

İşte 1924'te 1 Mayıs arifesinde cihanın umumi vaziyeti. . . İşte bütün medeniyeti, milletleri ve işçileri tehdit eden tehlikeler. . . Hasis menfaat zıddiyetlerinin emperyalist ihtiraslarının tesadümünün tabii ve zaruri neticesi olan bu daimi herc ü merc-i umumi karşısında yegâne sulh ve sükûn amili olarak yükselen şuurlu ve teşkilatlı proletarya sınıfına çok ağır ve mesuliyetli bir vazife terettüb ediyor: milletleri yeni bir kıtal-i umumiden kurtarmak, muzdarip beşeriyeti içinde yuvarlandığı sefalet ve esaret bataklığından çıkarmak, saadete ve hürriyete kavuşturmak. .

Bu sene 1 Mayıs'ta, bütün işçi ve çiftçi ve yoksul halk kitlelerini şu şiarlar:

İrticaa ve gelen harbe karşı

Bütün işçilere, sendika, fabrika komiteleri teşkili ve bütün siyasi hakların mutlak surette tanınması. . .

Sekiz saatlik iş gününün müdafaası ve içtimai sigortanın temini. .

Etrafında toplayacak olan şuurlu ve teşkilatçı cihan proletaryası beynelmilel burjuvaziye bildirecektir ki, dün bugün değildir ve hasis menfaatleri uğrunda milyonlarca [545] insanların yeni felaket ve kıtallere sürüklenmesine müsaade etmeyecektir.

Türk amelesi, beynelmilel proletarya ailesinden hariç değildir. Onun da teskin edilecek derin ızdırapları, alınacak hakları, milletin, halkın saadetine ait düşünceleri, arzuları vardır. Şuurlu Türk amelesinin de, bunları sarıh şuurular altında ortaya atacağı, rica, niyaz ve [...] elde edilmesi kabil olmayan bu hakların ancak teşkilat kuvveti, mücadele ve ittihad sayesinde kazanılacağını anlayacağı zaman çoktan gelmiştir.

Türk amelesinin cumhuriyet hükümetinden neler istediği ve beklediği, diğer bir makalemizin başlı başına mevzuunu teşkil ediyor.

Ben hulasaten şunu söylemek istiyorum ki:

Eğer cumhuriyet, milletin başına kara bela kesilen sultanların ve bütün müstebid ve mürteci kuvvetlerin ebediyen tarihe karıştığı, halkın mukadderatına bizzat hâkim olduğu bir tarz-ı idare ise, eğer cumhuriyet bütün keyfi ve şahsi icraata nihayet veren, milli kanaat ve ihtiyaçların netice ve ifadesi olan kanunun hâkim olduğu bir şekl-i devlet ise, eğer cumhuriyet köylüyü haraca kesen derebeyliklerin, ağaların, murabahacıların, işçileri esaret ve sefalet içinde inleyen sermayedarların, bir kelime ile çalışan halkın, milletin sırtından geçinen tufeylilerin fuzuli hâkimiyetlerine, fikir ve ruhları zehirleyen softaların muzır faaliyetlerine nihayet veren bir kuvvetse. . . işçi ve çiftçi sınıfı bu cum[h]uriyetin herkesten fazla samimiyet ve şiddetle ve koruyucusu ve müdafaacısıdır.

Eğer değilse, daha henüz olmamışsa şuurlu işçi sınıfının bütün hedefi cumhuriyeti ismine layık bir hale getirmek için çalışmaktan başka bir şey değildir.

Sadreddin Celal

[resim var]

Resim altı: sermayedar; dağınık amelenin birer birer hakkından gelir. Birleşmiş, teşkilatlanmış amele de sermayedarın hakkından gelir.

Türkiye Emekçilerine

Şarka Çevir Yüzünü

Yine böyle titredim, yine kaldım böyle lal?
Bu ağlayan ses kimin, kim bu ürperen hayal?
Bakışları bulanık? Yüzünün rengi ölü,
Yarı beline kadar bataklığa gömülü.
Öyle bir bataklık ki: sonsuz bir yığın çamur
Hangi kara bulutlu gökten boşanan yağmur

Bu yatağı yaratmış?

Sonra onun koynuna kim bu mahkûmu atmış?

Bu zavallı esirin burada beklediği ne?

Yoksa hükmedilmiş mi açlıktan ölümüne?

Odun yığınlarının üstünde yatacak mı?

Yoksa taşlanacak mı? Yoksa taşlanacak mı?

İşte garp ufukları karardı baştanbaşa,

Magrib'te bir siyah el onu tutuyor taş. . .

Şimdi kör hücumuyla dinmeyen bir yağmurun,

Toprağı yumuşuyor saplandığı çamurun,

Etrafında bataklık büyüyor, çoğalıyor,

Kurtulmak istedikçe daha fazla dalıyor,

Fakat hala taş gelen tarafa dönmüş yüzü,

Hala magrib ufkunda dileniyor gündüzü. . .

Ah ey zavallı esir! Oradan ne bekliyorsun?

Bir güneş ver diyorsun!

Bir güneş ki yaratsın her şulesinde bir yaz.

Ebediyen kurusun bu bataklık, bu kuyu. . .

Mademki senelerdir senin beklediğin bu;

Garba yalvarma artık, magribden güneş doğmaz!

Eğer bir gün kurtulmak istiyorsan, mutlaka

Şarka çevir yüzünü, yüzünü çevir şarka!. . .

Ahmed

[546]

Kara Cadının Tılsımı

-yarının çocuklarına masal-

Vaktiyle arzın üstünde, çalışıp işlemeyen hiç bir kimse yoktu. Yalnız bir kara cadı vardı. Bu kara cadı yüksek ve ıssız bir dağ başında, büyük bir sarayda otururdu. Kara cadı, gündüzün, sarayında kalır; güneş gidip de yollara karanlık basınca, insan eti aramak için; viranelerde dolaşmaya çıkardı. Zira, kara cadı, ne kadar tatlı olursa olsun, insan etinden başka bir yemek yemezdi.

Kara cadı, yaptığı bir tılsımla, dünyadaki bütün insanların gözlerini bağlamıştı: bu tılsım bozulmadıkça, insanlar birbirlerine “düşman” diyeceklerdi!

Mevsimler ve yıllar bir nehir gibi akıp gidiyor; kara cadı, yaptığı tılsım sayesinde, yüksek dağın üstündeki büyük sarayında, rahat rahat yaşıyordu.

İnsanlar kara cadının zulmünden ve işkencesinden çoktan bıkmışlardı. Lakin, ondan nasıl kurtulacaklarını bir türlü bilemiyorlardı.

Günün birinde, yeryüzünde, ihtiyar bir derviş peyda oldu. Bu nur başlı adam, elinde asa, dünyanın bütün memleketlerini dolaşıyor; ve her gittiği yerde, halkın arasına girerek, şöyle bağıyordu;

“dünyanın bütün işçileri birleşsin ve kara cadının tılsımını parçalamaya gitsin!”

Dervişin sesini duyan insanlar, dünyanın dört köşesinden, akın akın geldiler; ve bir araya toplandılar: bunların konuştukları diller başka başkaydı; lakin; hepsinin yürekleri birden çarpıyordu; ve bunlar birbirlerine “kardaş” diyorlardı.

İhtiyar derviş dünyayı tam kırk sene dolaştı; ve her gittiği yerde, halkın arasına girerek, bağırdı:

“dünyanın bütün işçileri birleşsin ve kara cadının tılsımını parçalamaya gitsin!”

Nihayet, bir gün geldi ki, dünyadaki bütün insanlar ucu bucağı bulunmayan geniş bir ovada, toplanmış bulundular ve hep beraber, kara cadının tılsımını aramak için, yola çıktılar: bunların konuştukları diller başka başkaydı; lakin, hepsinin yürekleri birden çarpıyordu; ve bunlar birbirlerine “yoldaş” diyorlardı. Yoldaşlar günlerce yol yürüdüler. Denizler aştılar, dağlar geçtiler. Gide gide, nihayet, kara cadının sarayına vardılar. Sarayın kapıları ardına kadar açıldı: bahçelerde kuşlar ötmüyor, havuzlar ve çeşmeler susuyordu ve bütün güller dökülmüştü.

İç içe yüksek tavanlı sofalardan yürüdüler; yan yana sıralanmış kırk bir kilitli odanın önünde durdular.

Bu odaların bazısı altınla, bazısı elmas ve cevahirle, bazıları da, ağzına kadar, yakut, zümrüt ve inci ile doluydu. Bazı odalarda, saçlarından tavana asılmış taze kızlar, başları kesilmiş, vücutları parçalanmış güzel delikanlılar vardı. Bazı odalar ise tavana kadar, insan kemikleriyle yığılı idi.

Yoldaşlar bu suretle kırk odayı açtılar. Lakin, hiç birinde, kara cadının tılsımını bulamadılar. Sıra kırk birinci odaya geldi. Bu da bomboştu; yalnız duvarlardan birinin orta yerinde, küçük renkli bir bayrak asılı duruyordu! . .

[547]

İnsanların gözlerini bağlayan ve yıllarca onları birbirlerine düşman eden tılsım nihayet bulunmuştu. Yoldaşlar derhal, tılsımı duvardan indirip parça parça ettiler ve ateşe attılar. Sonra da, kara cadının yeraltı zindanında hapsettiği gelinlik genç kızları kurtarmaya gittiler.

Mahbus kızlar zindanda, topuklarına kadar inen saçlarını keserek büyük bir örtü örmüşler ve ağlıya ağlıya, gözlerinin yaşıyla bu örtüyü ağartmışlardı. Yoldaşlar beyaz örtünün üstüne kollarının kanını akıttılar. Örtü kan gibi kırmızı oldu. Ve hepsi birden bir kızıl bayrağın altına girerek kara cadıyı aramaya başladılar. Nihayet, akşama doğru sarayın bir köşesinde, onun ölüsünü buldular: tılsımı parçalanıp ateşe atılır atılmaz, kara cadı göbeğinden çatlamıştı.

Kerim Sadi

[resim var]

Resimde: Avrupa

Resim altı: ölüm ve sefalet hançeri Avrupa'nın karnına saplanmıştır. Bu hançeri çıkaracak yalnız proletarya kuvvetidir.

1 Mayıs

-Türk işçisine-

Ey işçiler! Bir Mayıs: sizin serbest gününüz;

Yürüyünüz ileri “aydınlık” dır önünüz.

Atölyeler kapandı, dünya sanki uykuda,

Şimdi istismarcılar hep telaşta, korkuda.

Bugün kızıl bayrağın kızıl nurlar saçarken,

Yarın için kurtuluş yollarını açarken.

Meşru olan hakkını istemekten usanma

“sabret biraz. . .” derlerse bu sözlere inanma!

Burjuvazi yalanla dolabını döndürür,

Kalbindeki emelin nurlarını söndürür.

* * *

Sen bir mağdur işçisin, senelerce ezildin.

“bir Mayıs” ta hür oldun, bunu bir bayram bildin.

Evet, hürsün, yarın da hür olmaksa emelin,

Esaret bağlarını kırsın kuvvetli elin.

Bir günlük hürriyetin sana bayram oluyor,

Dudakların gülüyor; kalbin sevinç doluyor.

Fakat. . . İdrak etmedin sen hakiki bayramı,

Yine yarın hırpalar maişetin alamı.

En büyük bayram sana hakkını aldığın gün,

İstismardan kurtuluş ne tatlıdır bir düşün.

Böyle daim birleşip kuvvetini göstereceğin!

İttihaddan ayrılma, galip olmak istersen.

* * *

Patronların elinde sen oyuncak değilsin

Biraz kaldır başını, sana başlar eğilsin.

Yaşar Nüzhet

1 Mayıs

Münasebetiyle

İşçi arkadaşlara baba öğüdü

Bütün dünya işçilerinin birlik kuvvetlerini gösterdikleri gün olan “1 Mayıs” hakkında aydınlık geçen senelerde olduğu gibi bu sene de az çok malumat verecektir. Ve bu malumatı okuduktan sonra siz de takdir edeceksiniz ki “1 Mayıs” dünya işçilerinin hakikaten en kıymetli ve en ehemmiyetli günüdür.

Evet! Bir Mayıs o kadar büyük bir gündür ki bugün bütün dünyada, dünyanın en hücre köşelerinde sermayedarlara esirlik eden sahipsiz, yoksul ne kadar işçiler varsa hepsi sözleşmiş gibi işini bırakıyor, kendilerini esir gibi kullananları muazzam kuvveti karşısında titretiyor. Değil yalnız kuvvetli sendikalara ve işçi partilerine malik olan Avrupa ve Amerika’da; Asya’da, Afrika’da, Avustralya’da her yerde, her tarafta sermayedarlara kulluk eden, çıplak işçiler bugün hür ve serbest kızıl işçi bayraklarını başlarında, kırmızı rozetlerini göğüslerinde taşıyarak nümayişler yapıyorlar. Âdem ve Havva oğullarının kardeş olduklarını, din, ırk, renk farklarının işçiler arasında yer tutmadığını haykırarak bütün cihana ilan ediyorlar.

“1 Mayıs” bütün dünya işçilerinin elele verip birleştiğini temsil eden bir gündür. Onun için bugün bütün işçiler birbiriyle sarmaşıyor, öpüşüyor, koklaşıyor ve duydukları sevinç hislerini birbirinin kalplerine akıtıyorlar.

1924 “1 Mayıs” ı biz Türkiye işçileri için daha başka sebeplerden dolayı müstesna bir ehemmiyeti haizdir. Avrupa’nın istilacı ve canavar ordularının kanlı süngüleri altında, polisleri nezaretinde geçirdiğimiz bayramlar artık tarihe karıştı. O matemli günlerden kurtulduk. Avrupa bazerganlarının askeri tahakkümünden kurtulduğumuz için bu sene bir Mayıs’ta kalp rahatlığıyla, doğrudan doğruya topsuz ve tüfeksiz bizi mütemediyen soyanlara karşı kuvvetimizi hissettirmek imkânına mazhar oluyoruz.

Asırlardan beri milletin kanını emerek beslenen ve milleti esir gibi kullanmak isteyen ve taassupla her türlü terakki ve tealimize engel olan saltanat ve hilafeti kökünden söküp attığımız için bu seneki 1 Mayıs diğer senelerden daha gür sesle haklarımızı ilan edebileceğiz.

Fakat. . . Ey işçi yoldaşlar! Siz bu sınıf kardeşliği gününün asıl zevkini ne vakit tadacaksınız, bilir misiniz?

İşte öğüt sırası geldi. Şimdi beni dinleyiniz:

Bir Mayıs’ın zevkini tatmak isteyenler bugün daldıkları derin uykudan uyanmalıdırlar.

İşçiler! Çoğunuz uykudasınız. Size var kuvvetimle haykırıyorum. Bu derin uykudan uyanınız, silkininiz, gözünüzü açıp etrafınıza bakınız. Dünyada neler olup neler bitiyor. İşçinin hayatına nasıl ve ne müthiş su-i kasdlar yapılıyor. İşçinin göz açmaması için ne dolaplar çevriliyor, dünyada, bilhassa garb memleketlerinde hayat ve istikbalini kurtarmak, hakkını hak etmek isteyen işçiler ne yapıyor, nasıl çalışıyor. Bütün bunları görünüz. “benim neme lazım” hastalığından kendinizi kurtarınız o hastalık sizi ve bütün ailenizi ve hatta bütün sınıfınızı yakıp kavuracak. Yarın bugünkü halinizi bulamayacaksınız.

İşçilerin hali ve iktisadi vaziyetleri günden güne fenalaşmaktadır. Bunun önüne geçmek için şimdiden tedbir almak lazımdır.

Ne yapalım mı? Diyorsunuz. Çalıştığınız yerlerde teşekkül eden derneklere, cemiyetlere giriniz, o dernekler ve cemiyetlerin idare heyetlerini beğenmiyorsanız, değiştiriniz. Fedakâr, yılmaz, usanmaz arkadaşlarınızı idare heyetlerine sokunuz. Ve herhalde bu dernekleri ve cemiyetleri maddeten, manen kuvvetlendiriniz. Daha asri daha mütekâmil bir hale koymaya uğraşınız. Başka çare yok, başka kurtuluş yoktur.

Bütün işçilere bu öğütleri verirken onların başına geçen rehberlere bilhassa sırf işçi sınıfından olan rehberlere [çünkü işçi sınıfına mensup olmayan rehberlerden ekseriya hayır yerine zarar gelir. Onun için onları istisna ediyorum. Temenni ederim ki işçiler bu gibi tufeyli rehberlerden kendilerini çabuk kurtarsın.] yani cemiyet ve derneklerin idare heyetleri azalarına bir kaç acı söz söylemekten kendimi alamayacağım.

Eğer sütunlar müsaid olmuş olsaydı işçilerin cemiyetlerden niçin kaçındıklarını neden oraya girmeye heves etmediklerini veya girenlerin neden soğuyup çekilmeye başladıklarını size sayar, döker ve sizi utandırırdım. Ve ben bunları sayıp ortaya koyduktan sonra, eğer insafınız varsa, siz de cidden utanırdınız ve bütün kabahatlerin hakikaten sizde olduğunu görür ve itiraf ederdim.

Size ben o kadar söylerim ki, başlıca iki kabahatiniz vardır: biri; işçileri uyandırmanın yollarını bilmiyorsunuz. . . İkincisi; bu yolları öğrenmek cesaretini gösteremiyorsunuz.

Bilmediğinizi öğrenmeye çalışmak ve öğrendiğinizi öğretmek için cesur ve fedakâr olmak.

Bu iki hassaya malik olmadıkça rehberlik sıfatını taşıyamazsınız.

Muhterem arkadaşlar! Sözlerimi anlıyor musunuz? Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlarmış.

Zararı yok. . . “kapıdan kovsanız bacadan girer” diye bir darb-ı mesel daha vardır. Ben de öyle yaparım. Elime her fırsat düştükçe size, evet, en çok size hücum ederim. Çünkü siz böyle gelmedikçe diğer işçileri yola kim getirecek?

Haydi, yoldaşlar, doğrusu söze gücenmeyiniz; kusurlarınızı itiraf ediniz. Zavallı, sahipsiz işçilerimizi kurtaracak, onları refah ve saadete ulaştıracak ve istikballerini temin edecek olan yalnız evet, yalnız sizin gayret ve faaliyetinizdir. Aksi takdirde işçi tarihimiz sizin omuzlarınıza büyük bir vebal yükletecektir. Bugün size düşen bu vazifeyi hakkıyla yapmak için, bundan sonra olsun, bütün mevcudiyet ve aşkınızla çalışmaya başlayınız. Yapılacak iş gayet basittir; pek cahil kalan işçilerimizi nurlandırmak ve onları dernekler ve cemiyetler etrafında toplamak. Bunun için de daima konferanslar vermek, işçi gazeteleri okumak, hususi talim ve terbiye kursları açmak lazımdır.

Son olarak bütün işçi teşkilatlarına gayet mühim bir tavsiyede daha bulunacağım:

İşçileri çabuk nurlandırabilmek ve onları işçi hayatından tamamen haberdar etmek için ne yapıp bir işçi gazetesi çıkartmalıdır.

Muhtelif işçi teşkilatları yalnız bu mesele için, yani bir gazete neşredebilmek için, her teşkilattan gönderilecek murahhaslardan mürekkep bir konferans akdederek böyle bir gazetenin vücuda getirilmesi için düşünüp taşınmalı ve bu gazeteyi yaratmalıdır.

Haydi, işçiler ileri, daima ileri. “işleyen 1 Mayıs”! Yaşasın işçilerin birlik kuvveti!

Kahrolsun işçi kuvvetinin düşmanları.

Ortaköylü

Demirci mehmet usta

Ehram

Mısır'ın kızıl çöllerinde yükselen ehram

Seni bugün gönlünün diliyle söven adam,

Belki mert yüreklidir, belki de bir delidir,

Fakat seni ne yapıp yıkmaya yeminlidir. . .

Söyle ey taş olan dev! Kımıldan, söyle melun,

Hala çürümedin mi, koynundaki firavun,

Hala sürüklenen o ehram medeniyeti

Bugün de kamçısını çalanların niyeti,

Koca bir medeniyet evet şanlı mezar

Hala biz esirleriz, efendilerimiz var,

Ne vakte dek bin esir bir başa olacak ram,

Söyle mısır'ın o kızıl çöllerindeki ehram!

Ahmed

[resim var]

Hilafetin İlgası

Bu makale Hind inkılâpçılarından “roy” tarafından bir Fransızca mecmuada neşredilmiştir. Ehemmiyetine mebni iktibas ediyoruz:

Türk millet meclisi tarafından hilafetin ilgası, bir bomba tesiri husule getirdi. Bu hadisenin ehemmiyeti herkes tarafından tasdik edilmekle beraber neticeleri hakkında rivayet muhtelifdir. Türkiye’de büyük menafie malik olan İngiltere ve Fransa bu neticelerle çok alakadar oluyorlar. Öteden beri Türkiye’ye bir “av” nazarıyla bakmaya alışık olanlar arasında aşikâr bir beht¹¹ ve hayret müşahede edilmektedir.

Ankara büyük millet meclisi’nin hareketi, büyük bir inkılabkar hareket olduğunu itiraf etmelidir. Meselenin çabuklukla halledilmesi de bunu teyid eder. Eğer Türk milliyetçilerinin, mücadeleleri devam ettiği müddetçe, 240 milyon Müslüman’ın manevi müzaheretinden müstefid oldukları düşünülecek olursa Türkiye’nin ibraz ettiği cesaret bütün şaşaasıyla nazara çarpar. İslam âlemi, bu milli mücadeleleri, ekseriya dinin müdafaası uğrunda yapılmış cihatlar gibi telakki etmiş, Türkiye hilafeti müdafaaya ediyor farz edilmişti. İlgâ havadisinin şuyuu İslam âleminde müthiş bir tesir icra edecektir.

Bir kaç ay evvel saltanat hakkından mahrum edilen halife hal’¹², ve hatta hilafet müessesesi bile ilga edildi. Dinî mesailde, şimdiye kadar hiç bir millet bu kadar ileriye gitmemişti. Burjuva inkılabları ne Katoliklerin papalık makamını, ne de Rum patrikliğini ilga etmemişlerdi. Onlar rüesa-yı diniyeyi sadece devletin dünyevi işlerine karışmak hakkında mahrum etmemişlerdi. Türk inkılâbı, bir kaç ay evvel, dini bir hükümdarlık yerine cumhuriyeti ikame ettiği zaman, bu merhalenin ilerisine geçmiş oluyordu. Teşebbüs o vakit bazılarına fazla cesurane görünmüş ve bunu hariçten ve dâhilden tenkid edenler olmuştu. [551] Protesto edenleri tecziye için millet meclisi İstanbul’a bir istiklal mahkemesi göndermeye bile lüzum görmüştü. Mahkeme giyotine müracaat etmeksizin, azimkarlığıyla tahrikâtın önüne geçmişti.

İslam âlemi, Türk cumhuriyeti’ni, sathi bir tarzda olsa da tanıdı. Ankara Meclisi, hilafet hukukunun tamamîyetini müdafaaya amade olduğunu izhar etmişti. Türkiye yine Ehl-i İslam’ın başında kalıyordu. Bu esnada bazı münakaşat cereyan etti. Halifenin bir kongre tarafından intihabı ileri sürülüyordu. Bu teklif reddedildi. Şu iki şıktan birini intihab etmek icab ediyordu. Ya halife millet meclisi tarafından intihab olunacaktı yahut cumhuriyet reisi hilafeti de deruhde edecekti. Her iki ihtimalde de Abdülmecid açıkta kalıyordu. Hilafetin ilgası fikri kimsenin aklından geçmiyordu. Karar bagteten¹³ ittihaz olundu. “belki de biraz fazla istical gösterildi? Yeni Türkiye bu yüzden bazı kıymetli dostlar kaybetmeyecek mi?” diyenler var. Mesele yakından tedkik olunsun. Derhal manzara değişir. Vaziyet Ankara hükümetinin muhtelif ihtimallerden birini seçmesine müsaid değildi. O cüretli davranmak mecburiyetinde idi. Aksi takdirde kendi etrafında karışık tuzaklar kuran mürtecilerin entrikalarına mağlup olmak tehlikesine maruz kalacaktı. Hilafetin idamesi, ilgasından, daha tehlikeli olacaktı. Birçok Müslümanlar elan dinin devletten tefrik edilmesine muhalif akaid-i diniye ileri sürerler. Bu mürteciler Türkiye’de mat edilebilirler; lakin civar Müslüman memleketler, onun için gayet müsaid bir faaliyet sahasıdır İslam irtica hareketi muzır bir tarzda, İngiliz emperyalizminin

¹¹ Şaşkınlık, hayranlık.

¹² Azletmek.

¹³ Ansızın, birdenbire.

himayesi altında temerküz etmektedir. Büyük Britanya'nın taht-ı himayesinde bulunanlardan biri lehinde, yeni bir hilafet tesisi hakkındaki cereyan olgun bir hale geliyordu.

Türk millîcileri anladılar ki, emperyalizme karşı olan mücadelelerinde, hilafeti muhafaza etmek istedikleri takdirde; kendi memleketlerinde, “ecnebi devletlere alet olacak” bir saray ile mürteci bir ulema sınıfının bekasını kabul etmeye mecbur olacaklardı. Bu vaziyette, memalik-i ecnebiyede bir aks-i inkılab fikrinin tebellürü, dâhilde irticâ tahkim edeceklerdi. Bu suretle son senelerin galibiyetlerini elden kaçırmak tehlikesi mevcut idi. Yeni Türkiye'nin icraatını, her türlü murakabenin fevkinde bir dini makamın manevi tabiyeti altına vaz etmek akıl ve mantığa muhalif olacaktı. En iyisi millî ve beynelmilel irticâ küstahlığına mukabele etmek ve Müslümanları bir emr-i vaki karşısında bırakmak idi.

İslam âlemi bugüne kadar Ankara'ya karşı kaçamaklı bir tarzda muamele etti. Bunun için de Hindistan'daki âli biraderler gibi mutaassıplar ve ağa han ve ömer ali gibi İngiliz emperyalizmi taraftarları vardır. Milliyetperver Türkiye hiç bir zaman bu kuvvetlerin hepsine birden istinad edememiştir. Şimdi onları sertlikle imtihana çekiyor. Ve müphemiyeti izale etmiş oluyor.

Türkiye bütün Müslümanlara yeni bir beyanname ile hitap ediyor. Bunda deniyor ki millî kurtuluş mücadelesi dini ananelerin ve onlara merbut müesseselerin hududu dâhilinde cereyan edemez. Din, millîciliğin harekâtını işkâl etmemelidir. İşte gayet inkılâpçı bir hitabe! Bunu ismet paşa'nın şu sözleri gayet iyi hülâsa ediyor:

“bugün İstanbul'da hâkim isek, bu yunanlılara ve halifeye karşı bî-aman bir tarzda harb etmek sayesinde kabil olmuştur. Diğer Müslümanların bize dostluk göstermeleri hilafetin bizde olmasından değil, fakat kuvvetli olmamızdan ileri geliyordu.” Demek oluyor ki, yeni Türkiye İslam âleminin âlemdar¹⁴lığını, dini bir vazife ifası için değil; [552] fakat ecnebi devletlere ve dâhili irticâa galebe çalmış bir devlet olarak ifa edecektir.

Hilafet lehindeki Hind hareketinin, hilafetin ilgasıyla manası kalmıyor. Onun müessesisi ve reislerini, ismet paşa'nın sözleri feci bir müşkülata ilka edecektir. Hindistan Müslümanları için bir imtihan devresi başlıyor. Onlar arasında da dini vatanperverliğe hatme çekilmelidir.

Dini vatanperverliklerinde ısrar edecek olurlarsa irticâ ile ve İngiliz emperyalizmiyle ittifak etmiş olacaklardır. Hâlbuki onların hakiki davaları dini esnaf da değildir. İrticâ tuzağına düşmekten ictinab etmenin yegâne çaresi, halkın, ruhunun selametinden ziyade, maddi refahını düşünen kuvvetli bir millîcilik takip etmekte olduğunu anlayacaklardır.

İslam dünyası yakında bir halife sahibi olacaktır. Saltanat hilafetten tefrik edildi edileli, hilafete hicaz kralı Hüseyin'in namzetliği, birçok defalar, İngiltere'nin yüksek himayesi altında, ortaya atılmıştı. Mekke'de yerleşmiş bir halife, İslamiyet'in bütün mürteci unsurlarına, çok muvafık bir tecemmu merkezi teşkil edecekti. Bir taraftan da mısır, hilafeti kendi kralı için talep etmektedir. Bu takdirde “müstakil” mısır, Ankara Türkiye'sine hasım vaziyeti alacaktı.

Her ne de olsa Ankara, düşmanlarıyla çarpışmaya mecburdu. Yeni Türkiye tecavüze geçmekle çok iyi etti. Bütün eskimiş dini müessesata kati bir darbe indirdi. Türk inkılâbı isbat etti ki, dini idareler, yalnız atıl bir engel gibi terakkiye karşı koymazlar, fakat aynı zamanda,

¹⁴ Bayraktar.

nazik dakikalarda, faal bir tehlike teşkil ederler. Hilafetin ilgası vesilesiyle Ankara'da hâkim olan içtimai tasavvurlar o kadar cüretkârânedir ki, onların tahakkuku takip edilip edilmeyeceği cay¹⁵-i teemmüldür. Herhalde, şimdi Türk cumhuriyeti'ni korumak için büyük bir azim lazımdır. Bu cumhuriyetin amirleri bunu idrak ve iltibassız ifade-i mera ediyorlar.

Birinci İslam memleketinin, dini ananelerin boyunduruğundan kurtulması bütün şark tarihinde bir devir küşad ediyor. Millîci Hinduların, garb medeniyetine karşı, memleketlerinin bir muafiyeti haiz olduğu hakkındaki imanları sarsıldı. Tekmil cemiyetlerin içtimai ve siyasi müesseselerinin asrileşmesi, terkinin tabii cereyanı icabıdır. Terakkiyat-ı beşeriye, dinin temeli olan cehaleti izaleye çalışır. Ankara Türkiyesi beşinci yaşına, bir inkılâpçı icraatla giriyor. Bir gazetenin dediği gibi: *şarka el-veda!*

Mart 924

Nâkili: Ş. H.

[resim var]

Resim altı: Rica ve niyaz mezellet¹⁶ten başka bir şey temin edemez. Hak istiyorsan yumruğunu göster.

[553]

¹⁵ Yer, makam, mevki, nokta.

¹⁶ Alçaklık, rezillik.

Marxizm ve Leninizm

Çok doğru ve haklı olarak Lenin Marks'a benzetiliyor. Ve bu iki adamın, nasıl yekdiğerini, hayrete şayan bir surette tamamladığı gösteriliyor. Fakat proletarya inkılâbında bu iki büyük inkılâpçının oynadığı rol ve vücuda getirdikleri eserin mukayese ve tahlilinde, kolayca keşfedilebilir ve hata irtikab ediliyor.

“Marks, inkılâbın nazariyecisi idi. Lenin, tatbikatçısı oldu.” Diyorlar. . . işte hata! . . .

Bu türlü düşünüş esas itibarıyla yanlıştır. Çünkü tasnif ihtiyaçları için bile olsa; nazariye, ameliyeden ayrılamaz. Biri, diğersiz olamaz; ameliye, nazariyeden doğar, fakat kendisini itmam edecek, kendisine bütün manasını verecek unsur: yine ameliyedir. Marxizm'i bir nazariye ve Leninizm'i onun ameliyesinden ibaret telakki etmek, Marxizm'in derin manasını anlamamaktır. Leninizm ne demektir?

Leninizm, Lenin'e has bir siyasi taktiktir. Bu taktik bütün mesail¹⁷eleri, dogmatik ve mücerred değil, realist ve maddi olarak telakki; vaziyeti, büyük bir dikkatle tahlil ve buradan çıkartılan maddi unsur ile tarihi tekamül yolunu tayin etmek.” tir.

İşte, Lenin'in bütün siyasi faaliyetinin esası ve Leninizm'in ruhu budur. Bu, aynı zamanda, Marxizm'in de esasıdır. Marxizm, yalnızca bir fikir manzumesi değildir. Bir düşünüş metodu olduğu kadar bir faaliyet metodudur. Çünkü bizzat Marks da tasdik ediyordu ki: “fikirler vicdanda, bizzat harekette bulunan hayatın aksinden başka bir şey değildir. Ve fikirler, bizzat bu harekete yardım ettikleri takdirde, kıymet kazanırlar.”

1834'te: “filozoflar, bu ana kadar, dünyayı takip etmekten başka bir şey yapmadılar. Artık yapılacak şey: fiiliyatımız ile; onu değiştirmektir.” Dediği andan itibaren bu değiştirici inkılâpçı hareket; Marks'a siyasi hayatının ilk fecrini ve bütün gayesini çizmişti. Onun, bütün hayatı, bu gayeye, gençliğinin teveccüh ettiği gayeye sadakat ve hizmetle geçti. Eseri, bütün ilhamını; buradan aldı. Bu eser, daima harekete geçmenin şartlarını, imkânlarını tayin ediyor, daima faaliyete doğru temayül ediyordu. O halde nasıl iddia olunur ki: “Marxizm nazari bir eserdir, bir başkası tarafından, tatbikatının tarzlarını tayin etmek zarureti vardır?! . . .” bu tatbikat esaslarını, Marxizm, yine bizzat kendisi vermiştir. Ve Marxizm, ancak bu tatbikat esaslarıyla bir küll teşkil etmiştir. . .

Marxizm'in; dünyayı evvela anlamaya, sonra değiştirmeye imkân veren amelî hareket kaideleri nelerdir?

Doğrusu, bunlar, ne Karl Marks, ne de Engels tarafından mücmel¹⁸ bir surette formüle edilmemiştir. Fakat Marxizm'in esas fikirlerinde; ilmi sosyalizm müessislerinin bütün siyasi faaliyetlerini sevk ve idare etmiş olan bu ameli taktikleri bulup çıkarmak mümkündür. . .

1884'te, Marks, [...] a gönderdiği mektuplarda, dünyayı niçin değiştirmek lazım geldiğini şöyle izah ediyordu:

“dünyayı değiştirmek, ütöplastlerin hayalhanelerinde doğan bir ideal değildir. Belki, cemiyetin tekâmülünün derin bir temayülüdür. Zannedilmesin ki; halka: “işte hakikat! Önünde diz çök! .” demek istiyoruz. Hayır. . . İçtimai tekâmülün sinesinde saklı bulunan maddi

¹⁷ Meseleler.

¹⁸ Kısa, öz.

karakterleri göstermek istiyoruz. Cemiyeti, kendisine has ahengini terennüm ederek raksa icbar etmek istiyoruz.”

Marks ve Engels’in tatbiki düsturları, feodal idareye [554] karşı alman proletaryasının mücadelesini istihdaf ediyordu.

Mesela, 1871’de, alman proletaryasının değil, Bismark’ın tahakkuk ettirdiği, alman milli vahdeti, burjuvazinin feodal sınıfına karşı açtığı mücadele idi. Marks ve Engels bu muharebelere iştirak ettiler.

1859’da Marks ve Engels, Almanya’yı, avusturya – İtalya harbinde – İtalya ile beraber – Avusturya’ya karşı; ve daha sonra, 1863’te – Polonya ile beraber – Rusya’ya karşı harbe sevk ettiler. Çünkü, vaziyetin zaruri icabatı böyle istiyordu. Çünkü, tamamen feodal kuvvetler olan Rusya ve Avusturya’ya karşı harp tavsiye etmekle, Marks ve Engels, yalnız İtalya ve Polonya burjuvazisinin değil, ba-husus alman burjuvazi proletaryasının kudretini nemalandırmaya hizmet ediyorlardı.

Henüz inkılâpçı bir sınıf halinde taazzuv etmediği bu devirde; proletarya, – yalnız başına – feodal idareyi devirmeye ve kendi sınıfının taleplerini ileri sürmeye kadir değildi. Bununçün, Marks ve Engels, bu feodal idareyi yıkmaya ve proletaryaya inkişaf ve mücadele imkânını veren bir idarenin tesisine burjuvazi ile beraber çalıştılar.

Buna, burjuvazi yanında bu anti feodal mücadeleye rağmen Marks ve Engels, hiç bir an proletaryayı ve onun menfaatlerini unutmadılar. Binaberin, burjuva faaliyeti değil, kelimenin bütün manasıyla inkılâpçı bir faaliyet, bir proletarya siyaseti takip ettiler. Gelecek bir proleter – inkılâbı için amele meclisleri, mücadele uzuvları, hatta “terör rvj” teşkilatları tavsiye ettiler. O halde, Marks proletarya inkılâbının yalnızca bir nazariyecisi telakki etmek çok yanlıştır. Marks ve Engels, 1850’de itibaren çizmiş oldukları tabiye¹⁹ planını tahkik ettiremediler. Çünkü, 1917’de Rusya’daki proletarya inkılâbının tahakkukunu temin edecek şerait, 1850 Avrupa’sında henüz mevcut değildi. Doğdukları yerden “renanya” dan başlayarak Paris’te, Brüksel’de, Londra’da daima takip ettikleri propaganda ve inkılab rolleri, Marks ve Engels’in inkılab hareketlerindeki hissesini pekala, gösterir.

Lenin’in Orijinalitesi:

O halde Lenin’e has, dehaî hareket nedir? Marksizm’in ihtiva ettiği prensipleri tatbik sahasında hususi bir taktik midir? Hayır. . .

“Lenin, Marksizm’e, inkılâpçı karakterini veren ilk Marksist’tir.” Lenin, hocası tarafından başlanmış eseri itmam eden bir şakird gibi; Marks’ı tamamlamıştır. Ve Lenin, yalnızca Marksizm’i tatbik etmiştir. Marksizm ile Leninizm arasında bir tearuz²⁰ gibi telakki edilmeyecekse diyebiliriz ki: “Leninizm, fiiliyata geçmiş Marksizm’dir.”

Lenin’i, anmak, Lenin’i anlamak için en iyi vasıta: Lenin’in çalıştığı yolda çalışmak ve Lenin’in ruhuyla, ilmiyle karışmış olan Marks’ın ruhu ve ilmini temsil etmektir. . .

Marsel Olivye

¹⁹ Başarı için kullanılan araçlar.

²⁰ Çatışma.

TÜSTAV

Taşkömürleri

Küçük cemal bu sene kızak kayarken düşüp bacağını kırmış ve hala da yataktan kalkamamıştı. Annesi bütün gün dışarıda çalışıyor, arkadaşları eski dostlarını yoklamayı hatırlarına bile getirmeden sokaklarda kartopu oynayarak, arslan, kurt resimleri yaparak vakit geçiriyorlardı. Böyle gürültü patırtı etmeden, yapa [555] yalnız, sağdan sola bile dönmeden yatıp kalkmak bizim yaramazı çok üzüyor. Gündüzleri penceredeki demir parmaklıklarda ince kısımların arasından süzülüp gelen geniş duvarlara tuhaf tuhaf gölgeler çizdikçe biraz eğleniyorsa da akşamüstü küçük oda büsbütün karanlıklaşmaya başlayınca içinde bir korku, yorganını başına kadar çekip nineciğinin merdivenleri atlayarak koşacak ayak sesini bekleye bekleye uyuya kalırdı.

Yine bir gün öğleden sonra kar yağmış, sokaklar, evler, damlar bembeyaz olmuştu. Akşam olmaya, oda gittikçe garipleşip karanlıklaşmaya başlayınca cemal korktu. Biraz korkudan, biraz soğuktan titreye titreye yatağında büzüldü. . .

Yanı başında döşemenin üstünde bir ses duyuyor gibi oldu. Büsbütün korku içinde, nefes bile alamadan kulak verdi. Yanmak için anneyi bekleyen küçük demir sobanın yanındaki kömür dolu kovadan incecik, zayıf bir ses geliyor gittikçe şiddetlenip hiddetlenerek devam ediyordu.

*

Taşkömürleri birbirleriyle konuşmaya başlamışlardı. Üst tarafta duranlardan biri: bu ne karanlık vallaha sağımı solumu kaybettim. Dedi, bir başkası: doğduğumuz yer daha berbattı ya. . . diye cevap verdi.

-Sen ne taraftansın?

-Bizim memleket cehennem gibi bir yerdi. O sıcakta omuz omuza sıkışmış bir sürü de hemşehrimiz vardı. Bir gün etraf sallanmaya gürültüler işitmeye başladı. Kıyamet kopuyor zannettik. Sonra ben dar, derin, kuyu gibi, pis bir çukura düştüm. Yanıma bir adam geldi. İki büklüm olup dört tarafa kazma vurmaya başladı. İnildi. Alnından terler boşandı, fakat o; durmadan dinlenmeden kazıyor, kazıyor, hemen kazıyordu. Zavallı adam öyle yoruldu ki elleri titriyor, zaman zaman ağrısından sırtını duvarlara sürtüyordu. Ama yine durmadı. Dışarda birçok insanların temiz hava teneffüs edip aydınlıkta yaşadıklarını görünce, bedbahtın o havasız ve pis kokulu yerde nasıl çalıştığına büsbütün hayret ettim. Hem galiba, bu ceza için deliğe tıkılmış fena bir adamdı. Nihayet beni arabaya bindirdiler, yukarlara çıkardılar. Ama ne olursa olsun ağlar gibi inildeverek sırtını duvarlara süren o zavallı adamı bir türlü unutamiyorum.

Sandıktan sıçramış soba kapağının üstünde yatan küçük bir kömür atıldı:

-Sen bir şey görmemişsin yahu. Bir de bana sor. Tıpkı dediğin gibi upuzun ve daracık bir dehlizde yatıyordum. Yanımızda asılı küçük lambaların ışığında on kişi çalışıyordu. Bir defa içerlerinden en ihtiyarı “dikkat edin burada tuhaf bir koku var” diyecek oldu ötekiler içerlerini çekerek “ne yapalım ya ileri gideceğiz, ya kapı dışarı çıkacağız” dediler, tekrar sessiz sessiz çalışmaya başladılar. İşittim ki eğer bir adam mal sahibinin gösterdiği işi yapmazsa kapı dışarı edilmiş. Böyle kovuldu mu karısı, çocukları yiyecek bulmazlar, aç kalırlarmış. Küçük lambaların alevi gittikçe kısalıyor, etraf büsbütün kararıyordu. Deliğin başına biri geldi, ihtiyar

konuşmaya başladı. Yaşlı adam en sonra “efendim ben burasını beğenemiyorum. Müsaade ederseniz çekilelim” dedi. Öteki birden bire bir kızdı ve hiddetlendi ki ak saçlı ihtiyarı bir mektep çocuğu gibi tokatlaya tokatlaya dövdü. Küfrederek çekildi gitti. Ameleler korku içinde ve daha süratle çalışmaya başladılar. Anlayamadım; neden bu kadar korkuyorlar ve çekiniyorlardı o da tıpkı kendileri gibi [556] ne daha büyük, ne de daha kuvvetli değildi. Aramızdan bir koca parça daha ayrıldı, ben de yerlere yuvarlandım.

Gök gürültüsü gibi korkunç sesler, zelzele gibi sarsıntılar başladı. Topraklar havaya doğru fırlıyor, alevler fişkırıyor, adamlar can havliyle koşuşarak bağırıp çağırıyorlardı. İçlerinden biri üzerime düştü. Vücudu tiril tiril titiyor, başından sızan ılıkça bir su üstümü başımı sırsıklam ediyordu. Bir müddet sonra büsbütün karanlıkta kaldım. Bir yudum su, bir yudum su diye inleyen sönük ve bitkin ses de artık sükût etti. Aradan ne kadar zaman geçti, bilmem. Üstümüzden toprakları kaldırdılar. Taşları ayıkladılar. Yarı yerleri yanmış, yarı yerleri ezilmiş adamları dışarı çıkardılar. Bir kişiden başka hepsi ölmüştü. Kadınlar, çocuklar başımıza toplandı ve ağlaşmaya başladılar. İhtiyar sedye içinde o süslü, kibirli adamın önünden geçerken yumruğunu uzattı: “behey alçak. . . Ocağın kazalı olduğunu biliyorduk, fakat kesen için hayatımızı feda ettik. Arkadaşlarımızın katilisin.” Diye haykırdı. Öbürü görmüyor, duymuyor gibiydi, hiç aldırmadı bile. Ortalık aydınlık. Ben de ihtiyarın ceket astarına takılmıştım. Etrafımı gördüm, söylenen sözleri de pek güzel işittim.

Üçüncü bir kömür:

-O kadar mı ya! Ölülerini eve götürdükten sonra kadınlar, çocuklar saçlarını yolup feryad ederlerken o zengin adamın evine birçok güzel kızlar, genç kadınlar toplandı. Hepsi ipekli elbiseler giymiş, pırl pırl yanan taşlarla göğüslerini, saçlarını süslemişlerdi. Kibar efendiler de geldi, çay içtiler, oyun oynadılar, kumara başladılar avuş avuş liralardan ele dolaşılıyor. Babalarını kaybetmiş ve aç kalmış yavruları kimse hatırına getirmiyordu. Bir aralık zengin adam uşağını çağırды: “elli bir numaralı ocağa yirmi bir kişi daha göndersinler” dedi ve elindeki kâğıtları karıştırmaya devam etti. Bu uğursuz herifin işine bir türlü aklım sarmadı, yirmi kişi daha mezara giriyor. O ne bir ızdırap, ne de merhamet duymuyordu.

*

Dördüncü ve simsiyah bir parça “hele beni dinleyn” dedi. “epeydir yeryüzündeyim. Dört bir tarafı gezdim. Hem arkadaşlarımın en akıllısı olduğum için dikkat ettim. Dünyada iki sınıf insan vardır. Zenginler, fakirler. . . Her şey zenginlerindir, fakirlerin hiç bir şeyleri yoktur. şu yataktaki yavrucuğa bakın ne elinde resimli kitaplar, ne de önünde oyuncak var, hatta içecek süt bile bulamıyor. Anneciği yanı başında durup onu teselli edemiyor. Sakın bunu yalnız yüksek duvarlardan atlar, buz üzerinde kayıp yuvarlanır ve cezaya müstahak bir haylaz zannetmeyin. O da gayretli, çalışkan ve iyi kalpli bir çocuktur. Biricik kusuru fakirliğidir. Size başka bir şey daha anlatayım. Biliyorsunuz ya, ben büyük denizlerin öte tarafından geldim. Bizim gemide bir sürü de zengin vardı. Hava biraz bulutlu olsa temiz döşenmiş küçücük kamaralara çekilirler yahut büyük salonlara toplanıp güler, eğlenirlerdi. Güneşli günlerde güvertede beş aşağı, beş yukarı gezinip keyfederler. En iyi yemekleri yer, buzlu limonatalar, envai şuruplar içerlerdi. Aşağıda da asıl gemiyi yürüten makineler vardı ve bu daire yağ, is içinde cehennem gibi sıcaktır. Gece gündüz adamlar beklerler kıpkızıl bir deliğe mütemadiyen bizim arkadaşlar atarlar. Harareten başları dönüp gözleri kararınca dimdik merdivenlere [557] tırmanıp bir parça

hava alır yahut kocaman testiye başlarına dikip okka okka acı su içerler. İçlerinde düşüp bayılanlar olur. Fakat yine ocağın başından ayrılmazlar.

Küçük kömür fısıldayarak: “e. . Zenginler yardım için hiç aşağı inmezler mi?” diye sordu. Beriki:

-Amm aptalsın be; zenginler ömürlerini refah içinde geçirmek ve daima enselerini şişirmek için bu fakirleri çalıştırlar. Onların gördüğü her türlü iş zenginlik kesesini biraz daha doldurur ve keyfini arttırır.” Dedi.

Küçük büsbütün müteaccib: “pekâlâ fakirler bu kadar kuvvetsiz mi ki zenginleri yakalayıp zorla çalıştırmıyorlar.”

-Ah. . . Fakirler zenginlerden bin kere çoktur. Eğer hep birleşip elele verseler bugün zenginlerde ne varsa onların da eline geçer.

-Öyle ise neye birleşmiyorlar?

-Doğrusu orasını ben de anlayamadım. Kendilerine sormalı?

*

Merdivende bir ayak sesi işitildi ve kömürler hemen sesi kestiler.

İbrahim

Asar-ı müntesir²¹ e sütunu:

“Türkçülüğün Esasları”

Memleketimizde herhangi az çok ciddi bir eserin intişarı maalesef aylar ve hatta seneler meselesi olduğu için, biz de burada geçen sene neşredilmiş kitabı bu sene tenkide teşebbüs edersek zannederiz ki hiç geç kalmış sayılmayız.

Türkçülüğün esasları: ziya Gökalp bey'in geçen sene nihayetlerinde neşr olunmuş bir kitaptır. Kitap orta cesamette (174) sahife tutuyor. Fakat evvela şunu söyleyelim ki biz burada kitabın heyet-i mecmuası hakkında fikirlerimizi söyleyecek değiliz. Bizi asıl alakadar eden kısım ziya Gökalp bey'in garip ve “zu kesir ül vücuh” şahsiyetinin bir vechesi, kendilerinin sosyolojinin esas sistemleri hakkındaki telakkisi yahut da kitabın yedinci bahsidir. Mitolog, filolog, sosyolog, şair, politik olan Gökalp bey zamanımızda değil, başka bir zamanda [...] bulunduğu vakitlerde de tenkid edilmeyi pek sevmedikleri için bizi hoş görmemeleri ihtimali vardır.

Ziya Gökalp Bey kitabının yedinci bahsinde “içtimai hadiselerin tefsir ve izahında iki sosyoloji sistemi vardır ki bunların biri Marks ve diğeri Durkhaym tarafından ortaya atılmışlardır” dedikten sonra bu sistemlerin esaslarını izah ediyor. Fakat burada biz şunu iddiaya mecburuz ki Marks'a ait olmayan şeyleri Marks'a isnad etmek, Marks'a ait olan bazı şeyleri de Durkhaym'a atfetmekle, Gökalp bey gayet fena ve zayıf bir mevkiye kalmış; bilhassa Marks'ı katiyen okumamıştır. Marks hakkında bahsedebilmek için Marks'ı tedkik etmek lazımdır. Marks'ın doktrinlerini hazım ve başkalarıyla mukayese edebilmek için onun metodolojisini, onun determinizmini onun la-illiyet²²ini, diyalektiğini idrak ve ancak ve bundan sonra onu tarihin ve materyalist telakkisi yolunda takip edebilmek mümkündür.

Ziya Gökalp bey'in bahsettiği Marksizm Marks [558] ve Engels tarafından tedvin edilen “hakiki Marksizm” değil, Marks'ı bizzat kendisinden değil de, başkasından dinleyenlerin ve öylece tenkid edenlerin meydana getirdikleri ve nihayet bizim memleketimize gelince Gökalp bey'in serd ettiği şekle giren suni ve “volker Marksizm'dir” der.

Marks'ta gölge hadiseler yoktur. Marks da bir “esas ve fevkani²³ müesseseler” vardır ki bu nazariyeyi esas ve fevkani müesseseler arasındaki münasebat-ı mütekaabile nazariyesi ikmal eder. Bu nazariyeler şu şekilde hülasa edilebilir: cemiyetin iktisadi bünyesi, içtimai münasebetlerin şeklini, bu münasebetlerin şekli de o devirde hâkim olan “ideoloji – fikriyat” sistemini tayin eder. Fakat bir defa taayyün²⁴ eden ideoloji içtimai kurtuluş ve iktisadi bünye üzerine en müessir bir şekilde tesir eder. Binaenaleyh içtimai müesseselerde faal bir şeniyettirler ve hiç bir zaman gölge hadiseler değildirler hâlbuki bu son düsturu (Türkçülük esasları) nda Durkhaym'a atfedilmiştir.

Ziya Gökalp Bey tarihi materyalizm hakkındaki fikirlerini sadece bu kitapta serdetmiş değildir. Biz yine ve mufassalan bu bahse avdet edeceğiz ve (Marksizm'in esaslarını) bir toplu kitap halinde neşredeceğiz. Ziya Gökalp Bey ma[r]ks ve Engels'in bütün eserlerini değilse bile

²¹ Yayılan, dağılan.

²² Sebep ile ilgili, sebep arayış.

²³ Üstteki, üst..

²⁴ Meydana çıkmak.

bilhassa bunlarla (mektuplar) ını ve (iktisad-ı siyasinin tenkidi) (ludvig fayerbah) (anti duhring) i okusaydı hiç şüphesiz (sahte bir sistem) i ciddi bir çehre ile ortaya atmak mevkiinde kalmazdı. Ziya Gökalp Bey bütün bu asardan mesrudatını serd edecek bir tek kelime bile nakledemez.

Faşizm:

Faşizm; kanaat kütüphanesinin neşrettiği kitaplar meyanındadır. Orta cesamette (126) sahife hacminindedir. Eser bilhassa Faşizm hakkında “en doğru ve mükemmel” değil, fakat en evvel neşrolunmuş bir kitap olan faşist piyetro gorgolini’nin eserinden iktibas olunmuştur.

Bu kitapta (faşizmin) tevlid ettiği bazı vakalar (şüunu) bir şekilde kaydedilmiş, fakat bir içtimai hadise olmak itibarıyla faşizmin menşe, esas ve sebepleri katiyen izah edilmemiştir. Ali Reşad bey’in, “Musolini olmasaydı faşizm hiç zuhur etmezdi” yahut “faşizm Latin ırkına has bir hadisedir. .” gibi telakkileri tabii bugünün ilmi için artık manasız ifadelerdir. Uzun bir sebepler ve hadiseler silsilesinin zaruri bir neticesi olan bir içtimai hareketi, herhangi bir ferdin vücudu veyahut herhangi bir ırkın hasiyet²⁵iyile izaha kalkmak, tarihin seyrini ferdi idarelerin elinde oyuncak veyahut – zamanımızda artık hududları belirsiz olan – ırkların mekanik bir cilvesi gibi göstermek yani izah etmemek demektir.

Hakikatte faşizm, kapitalizm nizam-ı içtimaisinin, istismar, ve iktisadi buhran, spekülasyon, militarizm, ve ihtilal gibi, zaruri mahsulleri [...]. Bir reaksiyondur. Şöyle ki:

Burjuvazi kapitalizmi demek sermaye-i şahsiyenin hâkim olduğu bir şekil demektir. Hâlbuki sermaye, ne “ab-ı zemzem” gibi yerden kaynatılmış, ne de “kudret helvası” gibi hak-ı teala tarafından sevgili kullarının kasalarına indirilmiş bir nesne değildir. Binaenaleyh burjuva, sermayedar olabilmek için bu sermayeyi toplamaya yani “teraküm” ettirmeye mecburdur. Küçük köylüyü ve orta tabakayı proleterleştirmek, proletaryayı istismar, müstemlekeleri yağma. . . ilh bu terakümün vasıtalarıdır. Sermayenin terakümü devresinde burjuvazi sınıfı bizzat müsellahtır. Mesela Fransa inkılabı böyle bir safhadadır. Sermayenin terakümü devrini sermayenin takarrürü ve yayılması yahut [559] (ekspansiyon) devri takip eder. Bu devirde burjuvazi geniş bir bürokrasi tesis etmiştir. Diğer sınıflardan hizmete aldığı memur, asker, işçi ilh ordularına maliktir. Kendisi yalnız amir ve müdürdür.

Fakat bir gün gelir ki kapitalizmin bizzat kendi dâhili zıddiyetleri bu hat-ı inkişafı bir “gaye-i irtifa” nktkesinden[noktasından olmalı] sonra sukuta mahkûm kılar. O anda sınıfı mübareze şiddetlenir, fazla kıymet azalır, beynelmilel Pazar parçalanır, ticaret spekülasyon haline döner. Bu devirde burjuvazi yeniden bizzat silahlanır. İşte faşizm; kapitalizmin inhilal safhasında hâkim sınıfın, yani burjuvazinin can havliyle silaha sarılmasından başka bir şey değildir. 1918-19’da İtalya komünistleri bir fırsatı kaçırdılar. Fabrikaları zabt ettikleri halde mevki-i iktidarı yani hükümeti işgal etmediler. Hâlbuki hükümet iktidarı sokakta yatıyordu. Sınaî-i istihsalatın maddelerinden yani demir ve kömürden mahrum ve mevad-ı gıdaiyeye muhtaç olan İtalya harb-i umuminin nihayetinde Avrupa’da tevellüd eden buhran yüzünden aç bî-ilaç kalmıştı. Hâlbuki Rusya inkılâba atılmış, saksonya, Macaristan kızarmış bulunduğu bu anda İtalya komünistleri Marks’ın mevki-i iktidar nazariyesini ihata ve tatbik edebilselerdi, bugün bir fecir manzarasını arz eden Avrupa’nın simaları çoktan kızışmış bulunurdu! Komünistlerin bu yanlış hatvesi hadisatı tehir etti. Kaşistler[faşistler olmalı] yani büyük

²⁵ Hususi fayda, kuvvet, tesir, keyfiyet.

burjuvazi hizmetine girmiş küçük burjuva, zabıter ve işsizler çeteleri hükümeti işgal ve zıddiyetleri ört bas ettiler. Hâlbuki ateş kül altında yanıyor. Pek çok amele teşkilatlarında ve köylü gruplarında faşizme muhalif harekâtın zuhuru, buradaki amele ve köylülerin muvakkaten faşist gömleği giymiş kızıl sendikalistler olmalarından başka bir şey değildir. Ali Reşad bey'in de itiraf ettiği gibi bugün faşistler için ancak iki yol kalmıştır: ya "terör" yani nihayet komünist inkılabına götüren yol, yahut da faşist diktatörünün ricatı "koalisyon" yani yine komünist inkılabına götüren yol! . . O halde yaşasın bizim faşizm!

İmza

Karaman Yoldaş

Çocuklarının nafakasını kesip şeyhe adak veren, mezara mum diken bedbahtlar var. . . Hey koca burjuva nizam-ı içtimaîsi hey. . . İnsanları hayvanlardan da aşağı menzileye indirdik. . . Hayvanlar hiç olmazsa manen esir değildirler.

[resim var]

Resimde: Faşizm

Resim altı: burjuvazi iki defa silaha sarılır: bir doğarken, bir ölürken. . . faşizm, can çekişen burjuvazinin son silahıdır.

[560]

Medeniyet

1750’de, Ruso, Dijon akademisine verdiği cevapta “ilim ve fennin ahlak üzerine fena bir tesir icra ettiğini” iddia ediyordu. Ruso’ya göre “ilim ve fen – fil-hakika – dimağı imar eder. Fakat kalbi, vicdanı da harab eder.” Bu hüküm, tarihi bir müşahede karşısında verilmişti, Ruso görüyordu ki: mısır, yunan, roma medeniyetleri, bilim, fen, edebiyatın müterakki bir safhasında, ibtidaî devrelerindeki refah ve saadeti tamamen kaybettiler. Ve nihayet, gayr-ı kabil-i ictinab bir sukut ile devrilip gittiler. . Ruso, cemiyeti olduğu kadar, ilmi de itham ediyordu. Bugün, aynı müşahede, sıhhatini muhafaza ediyor: Avrupa medeniyeti, terakki ehramının zirvesine doğru yükseldikçe, muvazeneti daha mütehavvil²⁶ bir şekil alıyor. Bugün, bu medeniyet, sukut buhranları geçiriyor. Medeniyetin bu kadar yükselmesine rağmen, garb cemiyetinin ahlakıyatı tamamen sarsılmış bulunuyor. O kadar ki, şarkın medeniyeti ibtidai olan muhitinde; ahlak bir mevcudiyet muhafaza ederken, medeni garb, ahlak itibarıyla şarkın çok dúnunda kalıyor. . .

Fakat Ruso, hadiseleri olduğu gibi görmüş olmakla beraber medeniyeti itham etmekte haksızdır. Hayır. . . alel-ıtlak bilim, alel-ıtlak medeniyet mücrim değildir. Asıl, cemiyetleri idare eden hâkim sınıfların fikriyatı ve medeniyeti mücrimdir:

Feodal cemiyette: patriarkal bir hayat vardı. Emperyalist harpler yok; sıhhat mahfuz, hayatın seyri basit, itikadlar ve zihniyetler tamamen bakir idi.

Burjuvazi cemiyetinde: itikadlar inhilal ediyor. Emperyalist harpler başlıyor. Zihniyetler tamamen değişiyor. Sıhhat bozuluyor. Hayat, suni yorgun bir seyr alıyor. Bu müşahede gösteriyor ki: cemiyetlere hâkim olan fikriyat – *idéologie* – ve medeniyet, cemiyetin iktisadi teşkilatının tahavvülatına tamamen tetabuk ediyor. Bugünün itham edilen medeniyetini tahlil edelim:

Tarihi vakıalar, mütemadi bir medeniyet doğurmamıştır.

Cemiyet değiştikçe, medeniyetin vasfı da değişmiştir: ve hatalı cemiyetlerin medeniyeti, daima hatalı olmuştur:

Derebeylik cemiyeti hatalıdır. Çünkü kitlelerin esareti üzerinde, ferdlerin asaleti yükseliyordu. Bu medeniyet yıkıldı, gitti. . . Burjuvazi cemiyeti daha hatalı olarak kuruldu. Çünkü zahiren hür, binlerce kullar ve dimağlar, başkası hesabına çalışmaya mahkûm edilmişti. Burjuva medeniyeti de biz-zarure hatalı oldu o halde, ortada mevcut ve gayr-ı kabil-i inkâr olan ahlakıyat ve vicdaniyat tereddidi²⁷sinin amili: medeniyet ve bilim ve fenni midir? Ruso, burada bilim ve fenni (domınan – hâkim) amil olarak kabul ediyor. Hâlbuki bilim denilen dimağî kuvvetler sevk edildiği gayelere göre neticeler verirler. İlmi, imha ve tahrib işlerinde kullanmak mecburiyetinde olan, çünkü mevcudiyeti, yalnız ve yalnız daimi bir tahavvül ve daimi sarsıntılar ile devam edebilen bu cemiyetin medeniyeti, elbette mülevves ve sefil olur. Burjuvazi cemiyetinin devam şartını “bir kısım insanların diğer bir kısım insanları istihdam ve istismar etmesi esası” teşkil ettiğinden; hâkim fikriyatı, yalnız ferdin çıplak bir menfaatinden ibaret olan bu cemiyette, doğacak bir medeniyet bu kirli ve lekeli vasıftan kurtulabilir mi? Hasta, malul bir cemiyet, nasıl salim hatasız bir bilim ve medeniyet doğurabilir? Binaberin

²⁶ Değişen.

²⁷ Gerileme.

mücrim olan medeniyet, ilim değil, o medeniyetin o ilmin, mütemadiyen takviye ve tarsin²⁸ ettiği, sinesinde inkişaf ettiği cemiyettir. Ancak, insanların kardeşliği, müşterek sa'y, müşterek zevk, müşterek saadet üzerine. . . Hülasa, terbiye edilmiş, yükseltilmiş bir ahlak asaleti üzerine kurulacak bir cemiyet, Ruso'nun tenkidinden masun bir medeniyet, beşeriyet tarihinin ilk insanî faslını açan ahlakî bir medeniyet doğurabilir. . . 2 – teşrinisani – 1339

Muammer

Vatan Matbaası *Müdür-i Mesul: Sadreddin Celal*

Cihan Biraderler Matbaası

²⁸ Sağlamaştırmak.